

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskernes Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H. ASKOV

ASKOV HØJSKOLE
ÅRSSKRIFT 1992

UDGIVET AF
ASKOV LÆRLINGE
1993

Kurser på Askov Højskole

Vinterskolen 7/1 - 28/4 1993

Vinterskolen 4/2 - 28/4 1993

Sommerskolen 1/5 - 23/7 1993

Vinterskolen 1/11 1993 - 28/4 1994

Journalistkursus 31/1 - 20/3 1993

Tegning og maling 1/11 - 19/12 1993

Journalistkursus 1/11 - 19/12 1993

Skriveværksted 4/11 - 16/12 1993

Religion og livsanskuelse 10/1 - 23/1 1993

Kunstpsykologi 2/5 - 8/5 1993

Nye vinkler på den 3. alder 23/5 - 29/5 1993

Kunst, litteratur, historie 17/5 - 23/5 1993

Kunst, litteratur, historie, musik 14/6 - 27/6 1993

Tegne-malekursus 21/6 - 4/7 1993

Danmark dejligst 28/6 - 4/7 1993

Kunstkursus 5/7 - 18/7 1993

Tegne-malekursus 5/7 - 18/7 1993

Danmark, danskerne, dansk 4/7 - 17/7 1993

Etik og pædagogik 5/7 - 11/7 1993

På sporet af den tabte identitet 28/9 - 4/10 1993

Kunst, litteratur, historie 24/10 - 30/10 1993

Religion og livsanskuelse 9/1 - 22/1 1994

Yderligere oplysninger fås ved henvendelse til Askov Højskole på telf. 75 36 06 77.

5

ASKOV HØJSKOLE ÅRSSKRIFT 1992

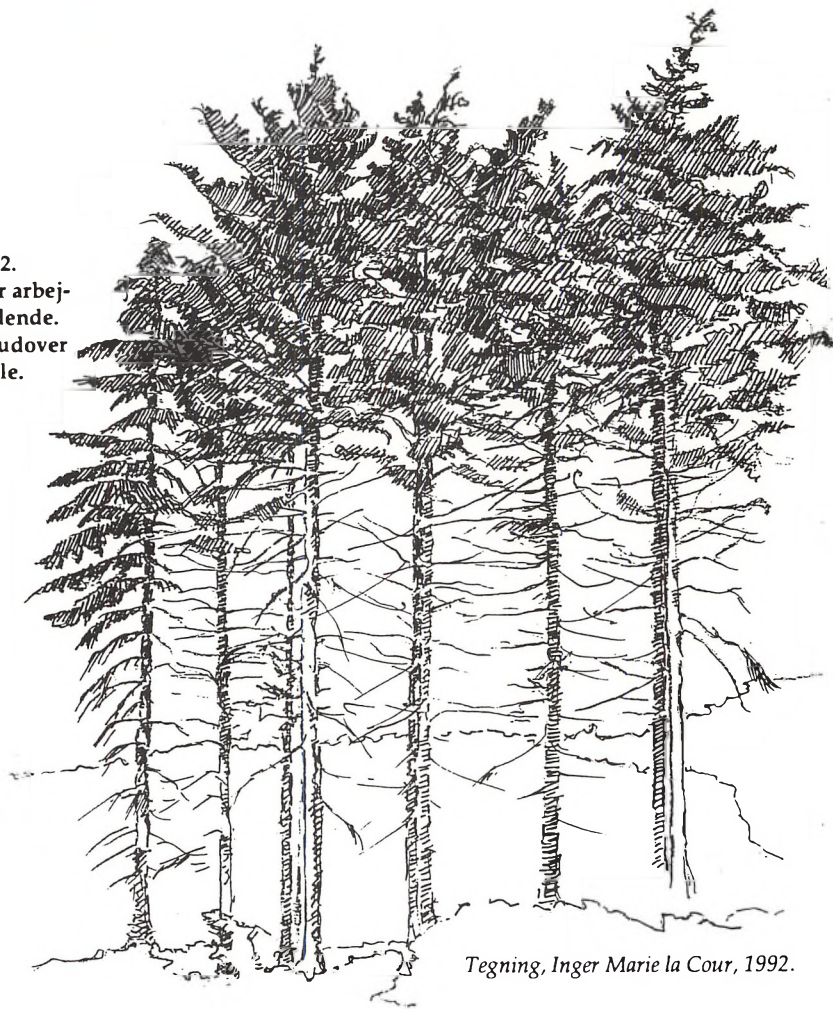
UDGIVET AF
ASKOV LÆRLINGE
1993

Herved foreligger Askov Højskole's årsskrift 1992.
Det er nu anden gang det udkommer selvstændigt, og vi har arbejdet meget med at gøre udformningen læsevenlig og spændende.
Redaktionen takker alle skribenter for deres indlæg og derudover de mange der har hjulpet os med at fremskaffe materiale.

Redaktionen

Mette Qvistgaard og Geske Marie Skot-Hansen
Askov Læringer.

1.februar 1993.

Tegning, Inger Marie la Cour, 1992.

Indholdsfortegnelse

Tale til vinterskolens start 1992, af Hans Henningsen	s. 4	„A moment of my Life“, af Lars Eriksen, vinterskoleelev 1991-92.	s.40
"Ét blik er nok. - Om vidensbegreb på universitetet" af Birgitte Bendix Knudsen	s. 8	„Bjerget“, af Steffen Søndergaard	s.42
„Jeg kan lægge et læs“, 40 år på højskolen, med Inge Bjørn	s.16	„Vision“, novelle af Thomas Mann	s.46
Musik til Willian Heinesen digte, af Kristian la Cour	s.22	Præsentation af Askov Lærlinge´s bestyrelse	s.47
„Laterna magica“, novelle af William Heinesen	s.24	Formandens beretning, sommermødeudvalget, fondsudvalget og generalforsamling	s.48
"En engel i hovedet", af Hanne Rydal	s.25	AL-regnskab, elevstøttefondens regnskab	s.52
Olivia Holm-Møller - en kunstner på skolen	s.28	Præsentation af Højskolens Styrelse	s.53
„Om huse i Askov“, af arkitekt Tyge Arnfred	s.30	Dansk Udsyn	s.54
Året der gik - husket i glimt, af Anders Pertou	s.35	Medarbejdere ved Askov Højskole	s.55
		Askov Højskole´s regnskab	s.58
		Elevliste	s.59
		Billedliste	s.62

Tale ved modtagelsen af vinterholdet 1. november 1991

Af Hans Henningsen

Nogle undrer sig over, at der stadig - anno 1992 - er folk, der vil på højskole. Det er ikke desto mindre tilfældet. Vi er glade for, at så mange er mødt frem her i dag, og vi byder jer velkommen. Hvad jeres bevæggrund hver især har været, ved vi ikke og vil ikke granske i det. Hvad det angår, spiller så mange praktiske forhold ind.

Men hvad der derimod kan være god mening i at gå lidt nærmere ind på her ved starten af en vinterskole, er det, der er selve sagen, perspektivet i det hele. Og her må vi jo begynde med at konstatere, at højskolen hører ikke til uddannelsessystemet i streng forstand. Et højskoleophold giver ingen kompetence - formelt set. Man får efter et vel gennemført kursus et bevis for, at man har været her med de og de fag, som den enkelte nu har deltaget i, og sådan et papir kan være nyttigt nok, viser erfaringen. Men det gør ikke et højskoleophold til en del af en uddannelse. Hvad det drejer sig om på højskolen, er noget mere personligt og noget mere alment.

Det gælder også journalistkurset, som også begynder i dag. Også det er et åbent tilbud, som deltagerne kan bruge til, hvad de vil, og som de da sikkert også har tænkt sig at bruge til meget forskelligt.

Men hvis det altså ikke er uddannelse, det drejer sig om på højskolen, hvad er det så? Har det mon noget at gøre med begreber som „dannelse“ eller „almendannelse“? Svaret må være bekræftende. Ordet

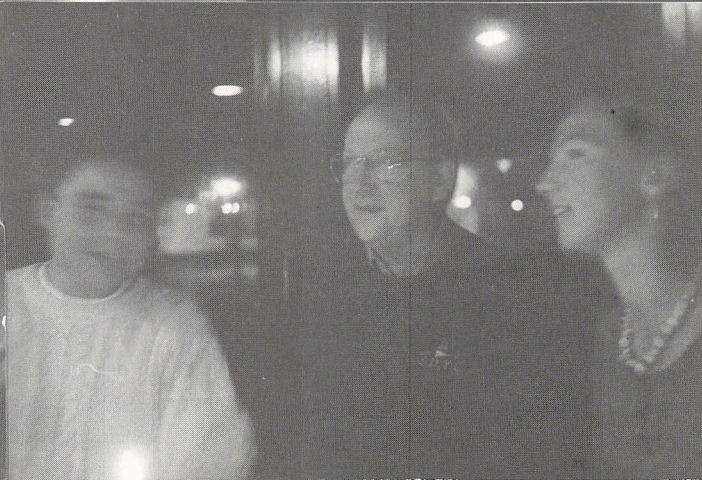
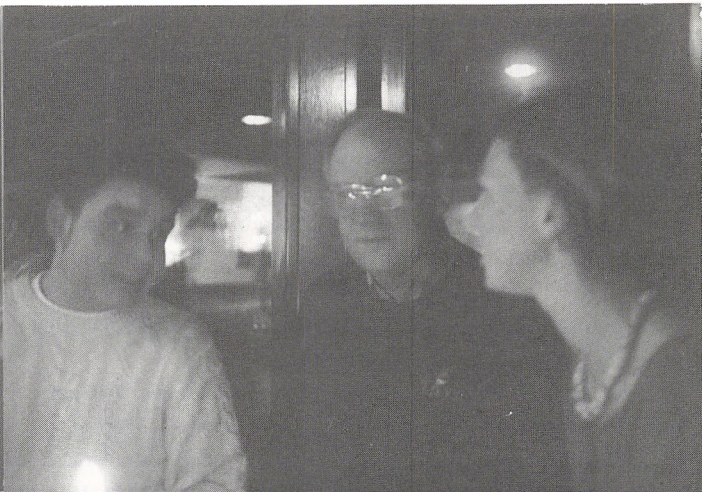
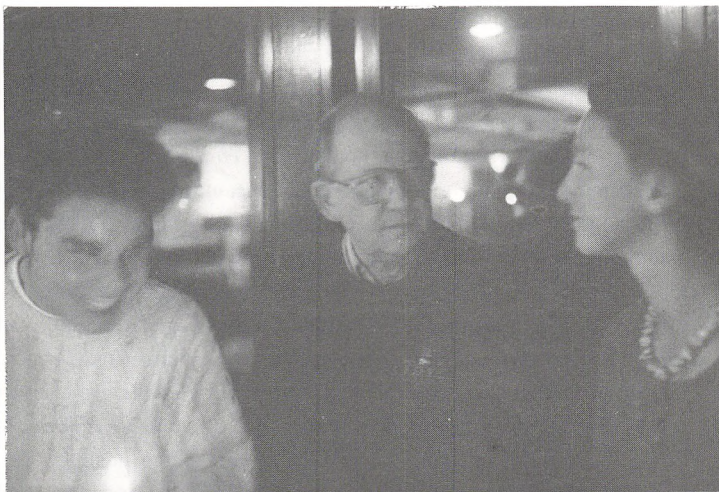
„almendannende“ er simpelthen det ord, der i loven om højskolevirksomhed bruges til at karakterisere disse skolers undervisning.

Der er forskel på "dannelse" og "almendannelse"

Men der er en forskel på „dannelse“ og „almendannelse“. „Almendannelse“ er noget med viden. „Dannelse“ derimod vedrører personligheden. At være dannet er at have evne til opmærksomhed sagde en dansk filosof engang. Han hed Sibbern og levede i 1800-tallet. Jeg har i den forløbne uge haft lejlighed til i Skotland at se nogle eksempler på undervisning af unge langtidsarbejdsløse. En fotograf, professionel fotograf, som brugte en del af sin tid til frivilligt at tage del i dette arbejde, sagde følgende om sin undervisning: Det vigtigste er ikke at lære dem den fotografiske teknik, hovedsagen er at de lærer at se. De fleste mennesker kan jo heldigvis se. Alligevel kan man „lære“ at „se“. Mennesker kan normalt også høre. Alligevel kan man lære at „høre“- eller „lytte“ til, hvad andre siger, og til meningen med, hvad der bliver sagt.

Det har altså noget med dannelse at gøre, og det har også noget med højskole at gøre.

Men dannelse er mere end forholdet til opmærksomheden. Det er også noget, der har med forholdet til andre mennesker at gøre, med agtelsen for den anden, med blufærdighed, hæderlighed, modet til at have en mening og tålsomheden over for andres. Og meget mere. Det har altså noget med højskole at gøre. Ikke fordi der tales i en uendelighed om disse ting på højskolen, men fordi man ikke kan leve sammen med andre, som man jo gør det på en højskole, uden at gøre erfaringer med alt dette. Erfaringer, som kan blive af afgørende betydning sidenhen.

Og så kommer vi til det næste: „almindannelse“. Her drejer det sig om et bestemt indhold, en konkret viden. Er der noget bestemt, som man skal vide for at være et dannet menneske? Det var jo almindeligt førhen at regne en vis historisk viden og en vis viden f. eks. om litteratur- og kunsthistorie til almen dannelse. Denne viden måtte man have, hvis man ville gælde for et dannet menneske. At det er en gammel opfattelse, kan man se af, at naturvidenskabelig viden aldrig har hørt med til dette begreb om dannelse. Det har vel snarere været sådan, at det var dannet ikke at røbe for meget kendskab til teknik og mekanik. Heller ikke viden om samfundet har i grunden hørt med til almen dannelse, kun en vis geografisk viden om byer, floder m. m.

Altså, skal man bibeholde begrebet „almen dannelse“, så bør det i hvert fald udvides og åbningsføres. Men i dag er det nok klogere at tale om „grundlæggende kundskaber“, d. v. s. den orientering, som er nødvendig for at følge med i debatten, kunne læse avisen og i det hele taget leve med i et demokratisk samfund. Det er noget, der har været talt og skrevet en hel del om i de senere års skole- og uddannelsesdebat, og som jo i allerhøjeste grad vedkommer højskolen. Det er en vigtig side af højskolens opgave at bibringe eleverne grundlæggende kundskaber og almen orientering, derom kan der aldeles ikke være tvivl.

"Folkelig oplysning"

Men denne almene dannelse må alligevel, hvis man skal se sagen fra højskolens synsvinkel indgå i en videre sammenhæng. For på højskolen drejer det sig ikke bare om almindannelse men også „folkeoplysning“ eller bedre „folkelig oplysning“. Om folkeoplysning har der været talt lige så længe man har talt om oplysning, og det vil rundt regnet lige siden begyndelsen af oplysningstiden, o. år 1700. Oplysning skulle

udbredes til alle og ikke som førhen forbeholdes de lærde. Oplysningen skulle også ud til folket. Men autoriteten var videnskaben, som førhen kirken havde været det. Og folkeoplysning blev hovedsageligt opfattet som videnskab i populær, letfattelig, alment forståelig form.

Men „folkelig oplysning“ er noget andet. Her er videnskaben ikke autoriteten. Ikke sådan at forstå, at de lærdes, eksperternes, viden og indsigt ingen rolle spiller, slet ikke. Men denne viden indgår i en sammenhæng og må vurderes i en sammenhæng, hvori også indgår en mængde andet, som ikke kommer fra nogen specialvidenskab, men fra den almene orientering og fra elementære livserfaringer, som vi alle kan gøre. Det må tages med i betragtning, og man kan sådan set ikke længere tale om, at der er nogen autoritet, som er ufejlbarlig eller tilnærmelsesvis ufejlbarlig. Det afgørende er vekselvirkningen og samtalen mellem de forskellige områder og mennesker, der har de forskellige indsigter - den folkelige samtale, som er bærende for demokratiet. At fremme denne samtale er formålet med den folkelige oplysning.

D. v. s. til folkelig oplysning kræves der flere deltagere. Folkelig oplysning kan ikke bare være en viden, som meddeles individerne. Det egentlige, det væsentlige i den almene dannelse forstået som folkelig oplysning er og bliver vekselvirkningen mellem forskellig slags viden, forskellige personer med forskellige meninger, forskellig uddannelse, forskellige erhverv, mennesker af forskellig alder o. s. v. Denne vekselvirkning er det centrale på højskolen, og højskolen skulle gerne bidrage til, at den forplanter sig videre ud i samfundet. Lad os håbe, at dette også må blive gældende for denne vinters arbejde.

Folkelig oplysning er vekselvirkning om det, der er fælles trods de nævnte forskelle.

Men er der da noget, der er fælles i vor tids pluralistiske samfund,

hvor vi har mere og mere forskellige meninger? Det er sandt nok, at vi har forskellige meninger, men de allerfleste forskellige meninger er ikke desto mindre forskellige meninger om samme sag, f.eks. hvad vi skal stille op med et eller flere problemer, som teknologien rejser, den medicinske teknologi eller noget andet. Man må ikke overse, at der i de allerfleste tilfælde er noget ganske bestemt, som de forskellige meninger er meninger om. Det er sagen. Netop fordi der bag de forskellige meninger i de allerfleste tilfælde er en sag - og ofte en ganske påtrængende sag - kan meningerne om den tørne sammen så voldsomt, som det sker. Det er sagens faktiske eksistens, der undertiden gør meningerne så uforsonlige. Og derfor er der en kolossal virkelighedsflugt i at sige, at vi kan ikke tale sammen, fordi vi har forskellige meninger. - Vist kan vi det. Det er netop det, vi skal - med fare for at blive voldsomt uenige. Enigheden bringer os ikke ud af stedet. Men det gør af og til uenigheden.

"Livsoplysning"

Men vi må gå lidt videre endnu. Til det vigtigste, der er at sige om højskolens oplysning. Lad os først lige repetere: vi gik fra uddannelse, over dannelse, almendannelse og folkeoplysning til folkelig oplysning. Men en anden betegnelse, der også bruges i forbindelse med højskolen er „livsoplysning“.

Og når man taler om livsoplysning, så drejer det sig ikke om problemerne, men om noget andet, vi har fælles, uanset hvad vi mener, nemlig de fundamentale menneskelige livsvilkår, liv og død, glæde og sorg, håb og tillid o.s.v. Alt dette er noget, der tit skubbes i baggrunden eller helt uden for horisonten i dagligdagens foretagsomhed, men vi støder alligevel allesammen af og til på grundvilkårene.

Og når man i den forbindelse bruger ordet „livsoplysning“ så er det

ikke sådan at forstå, at der skal belæres om disse grundvilkår. Tværtimod. Moraliseren og belæring hører ikke hjemme i folkeoplysningen. Nej grundvilkårene, de „viser sig“, når man er opmærksom, når man giver sig tid til at forundres, tid til eftertanke, tid til at modtage indtryk. Det skulle der gerne være mulighed for på højskolen..

Undertiden møder man også udtrykket „de egentlige højskolefag“. Man kan vel ikke afvise, at der er ting, som man synes skal være på højskolen, f. eks. dansk litteratur. Men, som det gerne skulle være fremgået af det foregående, er det afgørende ikke dét eller dét fag eller den eller den måde, metode, at behandle tingene på. Det afgørende er synsvinklen.

Vi modtager i aften en vinterskole, som består af flere dele. De skulle dog gerne føle sig som en helhed. Der er forfatterværksted, journalistkursus og vinterskolen, hvoraf de fleste har valgt 6 måneder frem til 28. april. En del af de førstnævnte vil formodentlig og forhåbentlig også slutte sig til det lange forløb, som det er sket sidste år og året før, hvor vi startede på samme måde.

Ét blik er nok

- Om vidensbegrebet på universitetet og på højskolen.

Af Birgitte Bendix Knudsen

Vi er så meget
vi ved så lidt
ét blik er nok
så ved vi dét.

Verden er mangfoldig. Ligemeget hvor flittigt vi bestræbte os på at forstå den, hvor mange informationer vi end får samlet sammen, hvor mange udspekulerede metoder vi så anvendte, så ville vi stadig kun vide en brøkdel af, hvad der kunne være at vide om os og verden. Et blik er nok til at konstatere det håbløse i at forsøge at nå til en fuldstændig afdækning, en total viden, et endeligt greb om verden. Men et blik er også nok til at vide dét. Hvilket det? Ja, det som det i præcis dette øjeblik indsigt viser sig være vigtigt, nødvendigt eller fuldt tilstrækkeligt at vide.

Med disse fire linjer, som er et digt af Søren Ulrik Thomsen, skulle det tema være slået an, som de næste sider kommer til at handle om. Hvad er viden for en størrelse? Hvad skal man bruge viden til? Ja, hvad er det i det hele taget værd at vide?

Den direkte anledning til at jeg kom til at spekulere nærmere over disse spørgsmål, var et såkaldt „feltstudium“ på Testrup Højskole i foråret 91. Det indgår som led i mit hovedfag, litteraturhistorie, at man på et tidspunkt drager en måned „i felten“ på et uddannelsessted eller en kulturinstitution, og der gør sig nogle erfaringer og overvejelser, som man så efterfølgende skriver en rapport om.

For mig førte dette ophold på Testrup Højskole til, at jeg fik øjnene op for nogle forhold på det sted, jeg kom fra, Århus Universitet, som jeg nok tidligere havde haft en fornemmelse af, men som nu pludselig trådte frem i kontrastens skarpe lys. Det kom der en meget hidsig rapport ud af, hvis konklusioner ikke faldt ud til fordel for universitetet.

I det følgende skal vi bevæge os en lille tur rundt på de områder af dette universitet, som jeg kender lidt mere til, for at se hvordan man der forholder sig til begrebet „viden“, samt i samme åndedrag efterspore hvad der senere kunne bringe en fredelig og veltilpasset studerendes blod i kog ved mødet med en højskole.

Lad os begynde ved begyndelsen. Det som er begyndelsen, ikke bare for mig, men for alle håbefulde ungemennesker, der påbegynder en humanistisk uddannelse. En lektor i religionshistorie indledte et undervisningsforløb for russere med at slå fast, at universitetets opgave ikke er at „motivere“, men at „informere“. Underforstået: man gik ud fra, at motivationen var der på forhånd, det måtte følgelig for universitetet gælde om at fylde informationer, viden på. Pågældende lektor gjorde uden tvivl ret i at forvente denne motivation af sine studenter. Særlig når det gælder de humanistiske fag, er det oplagt, at det der driver de studerende, må være lysten og ikke udsigten til en i jobmæssig henseende sikker fremtid.

Det betyder, at motivationen for mange vil være af eksistentiel, erkendelsesmæssig karakter, dette så meget mere som de humanistiske fag har mennesket og dets mangfoldige måder at forholde sig i verden på som sit emne. Man vælger altså et sådant fag ud fra den klare forudsætning, at dette her skal sige mig noget personligt. Man vil et eller andet sted hen med det, man vil finde ud af noget. At være „motiveret“ vil sige at have et „motiv“, en ide, med det man foretager sig. Man vil vide, hvordan fortidens mennesker levede, man vil forstå, hvorfor andre folk andre steder på kloden tror på det, de gør. Man vil studere, hvordan andre tænker, maler, digter. Og hvorfor vil man det? Naturligvis ikke af andre grunde, end at det liv som mine forfædre levede, det liv som muslimer forholder sig til, og det liv som kunstneren udtrykker, er det

selvsamme liv, som jeg skal leve på en eller anden måde. Hvordan ? - Ja, det er det, det i sidste ende kommer an på at finde ud af.

Problemet er, at ovenstående, som måske kan synes en og anden at være selvindlysende sandheder, og også fremstår sådan for den, der står foran en videregående uddannelse, ikke vedbliver at være det for den, der binder an med at lade sig indrullere i det universitære maskineri. Der sker nemlig det, at vekselvirkningen, den tætte forbindelse mellem mig og stoffet efterhånden henlever sit liv i det skjulte, eller slet og ret glemmes, forsvinder. Hvordan går det til?

Der er flere forklaringer, men alle bunder de i den vanskelighed, det er, at det materiale vi studerer, er og bliver „liv på anden hånd“, d.v.s. ikke direkte oplevet, men kærligheden, livet og døden filtreret gennem ord, skrift. Og som studerende eller forskende menneske er det ens forbandede job at sidde på sin flade røv dag ud og dag ind og læse disse ord, sætning efter sætning, side efter side. Og sandelig, disse sider handler (som regel da) om vigtige og spændende ting, man forstår sammenhænge, man bliver klogere, ikke sjældent ganske opslugt af stoffet. Men af og til kan en vis træthed begynde at melde sig. For der er jo mange sider, der skal læses. Og egentlig er det også utroligt, hvor meget man faktisk kan mene om tilværelsen, for at ikke at tale om hvor mange måder det kan lade sig gøre at leve på. Efterhånden bliver man som læsende blot et medium for uendeligt gennemstrømmende romanskæbner og divergerende udlægninger, ritualer og dertil hørende tolkninger, metoder til dit og dat, teorier om dette og hint. Man bliver et omvandrende leksikon i livsanskuelse, og efterhånden kan der indfinde sig en vis automatik i det man foretager sig. Det bliver rutine at skimme sider, som en anden måske har ofret betydelige kræfter og timer på at skrive. Men det kan ikke længere hidse én op, - det er jo blot endnu en teori, endnu et udsagn om verdens endeløse mangfoldighed.

Det er kort sagt en form for overmæthed, en tilstand af forspisthed, der melder sig. Man læser ordene, og man tror, at man forstår dem. Efterhånden bliver man rimelig effektiv til at gennemskue og kategorisere tekster. Han der er marxist, hun er semiotiker, disse bønner drejer sig om

lovprisning af gud, og denne her novelle handler om skyld og skæbne. Sådan. Færdigt arbejde. Videre til næste levede billede. Skønt særlig levende er det nu ikke. Det, der var levende er man nemlig blevet døv for. Den dybere realitet bag ved ordene, begreberne forstår man ikke mere. Man er blevet bragt på afstand af sin oprindelige intention.

Indenfor litteraturvidenskaben har man i de senere år taget konsekvensen af den verden af ord, man er havnet i, idet man stort set er holdt op med at beskæftige sig med en virkelighed ude på den anden side af bogstaverne. Uagtet at det måske var denne virkelighed, den forfatter man sidder og studerer, forsøgte at forholde sig til. Han ville måske gerne give noget vigtigt videre, som han havde set eller oplevet. Men sproget som ærligt meddelelsesmiddel mellem mennesker om realiteter, der har mere end blot sproglig virkelighed, er man holdt op med at tro på. Man regner ikke med, at man kan få noget interessant at høre ved blot at lytte efter, hvad der faktisk bliver sagt. Man hører ikke efter den menneskelige stemme, der vil mig noget. I stedet for tekstens „hvad“, interesserer man sig for dens „hvordan“. På hvilken måde bliver tingene sagt. Ved hjælp af spidsfindige sproglige og psykoanalytiske teorier når man så frem til, at teksten i virkeligheden siger noget helt andet, end det det ved øjekast ser ud til og ikke overraskende ligner dette andet, som teksten så i virkeligheden udsiger, til forveksling den lille fedtede teori, man har bestræbt sig på at mase den ned i. Livets store, gamle spørgsmål, som al litteratur beskæftiger sig med (undtagen den litteratur som mest beskæftiger sig med sig selv, og som dagens litteraturteoretikere af naturlige grunde foretrækker) - ja, disse spørgsmål er der i disse kredse indtrådt en underlig blufærdighed overfor. Hvor de optræder, fortolkes de som udtryk for sublimering, man omgår dem med ironi, som noget man gik op i i gamle dage, d.v.s. før Freud, og som vi ikke kan tage alvorligt idag, hvor vi ved, at der bag al menneskelig tale om gud, frihed og kærlighed kun gemmer sig simple drifter og lumpent magtbegær. Det er nærmest lidt naivt at beskæftige sig seriøst med den slags.

Tilbage bliver så litteraturens sprog, skriften i sig selv, interessen samler sig om ordenens system, om den indbyrdes reference ordene imellem, i stedet for referencen til et ydre objekt.

Udgangspunktet tages følgelig i sprog- og tekstteorier. Litteraturen hentes ind sekundært som illustrerende eksempel. Som man kan se, ender dette nemt i små puslespil, som har deres relevans indenfor et begrænset synsfelt, i et større perspektiv ligner de imidlertid abstraktioner, hvis betydning ikke rækker ud over det papir, de er skrevet på. Hermed være ikke sagt, at man ikke kan få noget spændende ud af sprog- eller tekstteori, det kan man sagtens, blot ikke af den type, der er rådende på bjerget i øjeblikket. Fordi den ikke tager sproget alvorligt, som den bærer af værdier det også er, bliver den relativiserende og stopper dermed enhver dialog. Og er der noget, der savnes på universitetet, så er det dialog, forstået som en samtale, hvor der er noget på spil, noget mere end blot en tilbagelænet markering af teoretiske positioner overfor et stof, som er holdt op med at sige én noget personligt.

Vi nærmer os nu med stormskridt Testrup Højskole. Men før vi når så vidt, må vi lige lægge vejen om ad litteraturhistories naboinstitut religionsvidenskab, hvis grunduddannelse jeg i egenskab af sidefagsstuderende har opholdt mig på de sidste halvandet år. Hvordan står det her til med lektoren og den motiverede student, han skal „informere“? Ja, i forhold til litteraturhistorie har religionsvidenskab den ubetingede fordel, at det som fag ikke beskæftiger sig med fiktioner, der kun lever deres liv på et stykke papir mellem en læser og en digter. Det er nødt til at tage en anden virkelighed i betragtning, nemlig den der konkret udspiller sig mellem mennesker, der lever religiøst. Religion er ikke kun skrift og sprog, det er også arkæologi, ritual, livsmønster. Således er jordforbindelsen på effektiv vis sikret. Men det betyder ikke nødvendigvis, at forbindelsen til stoffet bliver mere inderlig af den grund. Og det har noget at gøre med ovennævnte lektor og hans opfattelse af sin opgave som den at informere, snarere end at motivere.

Den undervisning, som den studerende møder på de første år af sit studium, vil typisk bære præg af de store holdstørrelser og den begrænsede tid, der er til rådighed til en stor og spredt stofmængde. (Dagens studenter forventes på kortere tid end tidligere at nå det samme pensum). Disse forhold betyder, at læreren efter eventuelt i starten af et forløb optimistisk at have forsøgt sig med en dialogisk, diskuterende

undervisningsform og opfordringer til elevoplæg, snart falder tilbage til en ren envejskommunikation. Det er svært at føre en samtale med 40 mennesker, desuden tager det for lang tid, og læreren er ansvarlig for, at det fastlagte pensum nås igennem. Elevoplæggene droppes også, da det viser sig meget vanskeligt at få de studerende til at tage dem. De er ganske enkelt så overbebyrdede med læsearbejde i alle fag, at der ikke er tid til fordybelse i én ting. Eksamen skal bestås, og til den må man være dækket ind hele vejen rundt, og kan ikke tillade sig at interessere sig mere for et emne end for et andet.

I denne ikke særlig ideelle situation vælger underviseren at bruge tiden på at proppe så mange informationer, så megen „viden“, ind i hovedet på de studerende som muligt. At sørge for at de har et vist „vidensniveau“, at de er rimeligt orienteret i fagets stof og dets metoder. At vide lidt om alt synes at blive undervisnings målsætning, eller det bliver i hvert fald dens resultat. Her kan man indvende, at det netop er meningen med en grunduddannelse, at sikre at de studerende dels er bredt orienteret, dels får mulighed for at snuse til meget forskelligt, så de efter de to år kan vælge det, der interesserer dem særligt, og derefter på overbygningssuddannelsen få rig lejlighed til at beskæftige sig selvstændigt og dybdegående med det. Det lyder da også både smukt og rigtigt, spørgsmålet er blot, om man ved enden af de to år stadig har de ideelle motiverede studerende, som man startede med? Hvis man har det skyldes det, vil jeg vove at påstå, kun at der hist og pist findes lærere, der trods de vanskelige odds og den generelt rådende holdning om undervisning som „information“, formår at stikke hovedet op over vidensbjerget og få folk til at forholde sig, tænke selv, og huske på hvad de oprindeligt kom for. For ellers sker der generelt det, at de studerende en alt for stor del af tiden sidder passivt hen, mens de bombarderes med viden, enten fra en lærer eller fra en lærebog. Eftersom undervisningen er lagt an på formidling af informationer, opstår der hurtigt et forhold mellem lærer og elev, hvor eleven, som den der foreløbigt ikke ved noget, underordnes læreren, som sidder inde med „viden“. I stedet for at bruge kræfterne på at forholde sig til det læreren siger, ser man således i undervisningstimen 40 elever med bøjede hoveder i færd med at skrive notater, som om de var betalt for det. Uden egentlig at ville det bliver

læreren en autoritet, og eleverne de tomme kar, der skal fyldes.

Hvad ville der ske, hvis man lod de studerende læse alt det nødvendige baggrunds- og informations stof hjemme, og i stedet for brugte timerne på at diskutere indholdet, de grundlæggende temaer i stoffet? Så kunne der komme en udveksling i stand til glæde og udvikling for begge parter. For selv om de studerende på ét niveau ikke ved noget, så ved de vel på et andet niveau lige så meget som den universitetansatte forsker? Eller er der nogen, der har særlige kompetencer, når det gælder om at finde ud af, hvor vi kommer fra, hvor vi skal hen, eller hvad vi tror på? Disse spørgsmål, som vi er fælles om, må være det skæringspunkt, hvori elev og lærer møder hinanden, og hvori læreren tager sit udgangspunkt, når han i kraft af sin ganske rigtigt større „viden“ og erfaring breder elevernes horisont ud og provokerer dem til at se verden fra andre sider.

Der er imidlertid én årsag til, at denne undervisningsform ikke lader sig realisere. Og den årsager hverken holdstørrelser, studieordning, eller generel afkorting af studietiden. Men derimod det dogme om objektivitet, som på dette sted er grundlov nummer et. Intet ligger lærerne mere på sinde end at indskærpe nye studerende, at det, der arbejdes med på universitetet, ikke er at nå frem til nogen form for sandhed, at dømme om rigtigt eller ikke rigtigt, værdifuldt eller ikke værdifuldt, men derimod så objektivt som muligt at studere, d.v.s. beskrive de enkelte religioner. Det er derfor vigtigt, at man abstraherer fra de subjektive meninger, man måtte have, for ikke at stille sig i vejen for en korrekt forståelse af hvad andre mener og tror på. På samme måde præsenteres de studerende loyalt for forskellige forskeres syn på sagerne, mens man som underviser er meget forsigtig med at afsløre, hvor man selv står henne, hvis man altså står nogen steder. Nogen gange får man på fornemmelsen, at man, lærerne, på bedste naturvidenskabelige vis har så travlt med at udforske et eller andet hjørne af verden, at man ikke får tid til en gang imellem at trække sig ud af det hjørne, og spørge sig selv om hvorfor, hvorhen og hvordan. Naturligvis skal hjørnerne udforskes, men det kan meget let gå hen og blive fatalt for de studerende, at disse overordnede spørgsmål ikke stilles. Det er trods alt kun en brøkdel, der

nogensinde bliver forskere, resten skal, for en stor dels vedkommende ud og undervise, d.v.s. netop ofte - motivere - andre.

Og hvordan skal man kunne gøre det, hvis man kun en gang i tidernes morgen har defineret nogle mål for sig selv, mens man derefter har fortabt sig i abstraktioner eller enkeltheder?

Motivationen er ikke noget man har engang for alle. Den skal hele tiden holdes ved lige, og det må også på universitetet være undervisningens fornemste opgave, at den bliver det. Men faktum er altså, at den undervisning man som studerende konfronteres med, foregår helt på den objektive forskningspræmisser. Og som ny studerende kan man jo ikke andet end at tro, at den måde man griber tingene an på på landets højeste uddannelsessted, må være den rigtigste og fineste. Altså indretter man sig, og forsøger at leve op til det institutionen forventer af én. Måske lurer der et sted en lille skuffelse, en vag fornemmelse af ikke at høre hjemme her, på en underlig måde at stå ved siden af både stoffet og sig selv. Men man holder den nede, for det kan være svært at sætte fingeren præcist på, hvor skoen trykker, desuden er det nok bare mig, der er noget galt med. På den måde kan det faktisk lade sig gøre at spilde en god del af sin studietid på ikke at befinde sig der, hvor man burde befinde sig, nemlig der hvor tingene for alvor brænder på og bliver vigtige.

Det, vi har iagttaget indtil nu, er altså forskellige eksempler på, hvordan det kan gå til, at man kan beskæftige sig med viden hele tiden, og så alligevel ikke rigtig vide noget. Eller i hvert fald ikke vide det, som det kommer an på at vide. Hvad er det, der er galt med universitetets vidensbegreb? Hvad er det, der mangler?

Ja, det er det, der på særdeles kraftig vis kan gå op for én ved blot en måneds ophold på en højskole. Jeg vil tro, at der ikke engang behøves så lang tid.

Her sker der nemlig det, at de meninger, livsformer og skæbner, som man til daglig sidder og læser om, materialiserer sig og bliver til levende mennesker. Det, der før, i skikkelse af ord og papir, lod én kold,

bliver nu pludselig til levende ord, som man ikke kan sidde overhørig, men må svare på. Fra den distancerede tilskuerrolle tvinges man ind i et direkte engagement. Ved at blive konfronteret med andres meninger på et sted hvor det er legitimt at forholde sig personligt, bliver man tvunget til at gøre sig sit standpunkt klart. Og dér, i dialogen, i samtalen, bliver man opmærksom på, hvad det er vigtigt at vide. Her bliver man holdt på sporet, for i samtalen, når den er væsentlig, er man jo hele tiden i gang med at finde ud af noget, der er vigtigt for begge parter. Desuden er der hele tiden den anden part til at nuancere, til at sige det, man ikke selv kunne have tænkt sig, skubbe en videre.

Og man genopdager det, man altid har vist, nemlig at det er misforståelse at tro, at objektivitet er nøglen til forståelse af noget som helst, der har med mennesker at gøre. Hvordan skal jeg kunne forstå noget, som jeg ikke sætter mig i et forhold til? Et eksempel: En af de mest forstemmende oplevelser man kan komme ud for, er en samtale, der ikke fungerer, hvor man ikke er på bølgelængde med den, man taler med. Begge parter forsøger febrilsk at spore sig ind på den andens tone, at finde ud af hvad den anden gerne vil tale om. Man går på kompromis, udsletter næsten sig selv for at komme den anden i møde. Begge parter snakker altså i virkeligheden uden om sig selv, og som en følge heraf bliver samtalen hverken det ene eller det andet, den bliver udvendig, falsk, kedelig.

Eller et andet eksempel: Man sidder over for den noksom bekendte tekst, der ikke siger én noget. Man slæber sig apatisk igennem den, mens man cirka for hver tiende linje kigger ud af vinduet og falder i staver, livet er et andet sted, derude -. Man registrerer dog samvittighedsfuldt og korrekt, hvad der står i teksten, når endelig til vejs ende med den, ligger den væk med et „nå“, dagen efter er den glemt.

I begge disse eksempler har jeg ved at koble mig selv fra og stille mig objektivt an, ikke opnået andet end at spille tiden. Jeg har ikke forstået noget som helst. Jeg var nået længere både i forståelsen af min samtalepartner og af den umulige tekst ved at udfordre dem, ved at sige

„nej“ i stedet for „nå“. For det vil ofte vise sig mere frugtbart at blive gal end at være høflig og objektiv. Er man først bragt i opposition til noget, har fået sat sig i forhold til det, gerne ved at køre alle sine meninger og fordomme i stilling, kan en ordentlig dialog begynde. For så bliver man stædig, så må stoffet eller den anden person begynde at tale, så må det, eller han, aftvinges en mening, og langsomt bliver den kedelige tekst alligevel spændende, samtalen begynder at handle om noget. Og det, der er værd at vide, viser sig at være det, som lige nu og her bliver en replik i samtalen, det, der fra en uventet vinkel kaster et nyt lys ind over sagen, så den begynder at glitre og funkler.

Nu kan man af flere grunde ikke tage på højskole hele tiden for at blevet mindet om ovenstående. Men så gælder det om at huske, at højskolen jo befinder sig i kim i alle de situationer, hvor mennesker, både de levende og de, der mest er papir, er sammen. At holde sig selv - og andre - fast på det, bliver så opgaven, også på de søvnige formiddage, hvor der er lang vej til frokost....

...

„Klokken var nu 11.15. Uret tikkede, støvfnuggene dansede i solstrålerne. Roland mediterede over videbegærets trættende og besnærende grænseløshed. Her sad han og eftersporede en død mands læsestof, mens han udmålte sine studier på bibliotekets ur og en let sammensnøring i maven. (Det er ikke muligt at få en kop kaffe på London Library.)“

Roland er den ene hovedperson i en roman eller „romance“ af Antonia Byatt, der udkom på dansk i efteråret med titlen „Besættelse“. Bogen handler om to litteraturforskere, Roland og Maud, der sammen finder og læser en hidtil ukendt brevveksling mellem to viktorianske digtere, Christabel LaMotte og Randolph Henry Ash. Begge har indtil da arbejdet akademisk. Maud med Christabels digtning, som hun skriver artikler om ud fra tekstteori og psykoanalyse, Roland med Ash, hvis liv og færden fra er doktor i, og efterhånden kender ned til mindste detalje, så intimt, at han næsten ikke synes at have en selvstændig eksistens, som rækker ud over denne digter fra midten af forrige århundrede.

Klokken var altså 11.15... To minutter senere falder Roland over det udkast til et brev, som kommer til at sætte hans og Mauds jagt i gang. Mellem to sider i en bog ligger to ark gulnet brevpapir, hvorpå der med Ash's flydende håndskrift bl.a. står:

„Kiære Frue, Siden vor usædvanlige Samtale har jeg ikke haft Andet i Tankerne. Det har ikke ofte været mig forundt som Digter, og forundes vel kun sjældent et Menneske i det Heele taget, at finde en saa opladt Velvilje, og en saadan Aandfuldhed og sund Fornuft forenet i een Person.

Jeg skriver med en stærk Følelse af, at vi for enhver Pris bør videreføre vor Samtale(...) Jeg føler med en Vished, veed jeg, som ikke kan bero paa Daarskab eller Vildfarelse, at De og jeg maa tale sammen igen...”

Roland bliver først chokeret, derefter henrykt over disse breve. Som forsker er han klar over, at han er stødt på noget helt særligt. Og så gør han noget, som han aldrig har gjort før, noget som ikke stemmer særlig godt overens med professionel indstilling til forskningsarbejde. Han stjæler papirerne, lister forbi udlånskranen med klenodierne i sikker forvaring i mappen under armen. „Hvorfor gjorde du det?” spørger Maud ham senere. Og Roland svarer: „Fordi de var så levende. De virkede **vigtige** - jeg følte, at jeg måtte gøre noget. Det var en indskydelse. Som et lyn, der slog ned.”

Da de to noget tid senere, efter sammen at have fundet den fuldstændige brevveksling, nu endelig skal til at læse den, opstår der uenighed om, hvordan de skal gribe det an. Roland har romantisk forestillet sig, at de skulle sidde side om side med hovederne bøjet over brevene, „mens de fulgte historien og i fællesskab lod sig bevæge af de følelser, som han var gået ud fra, at den ville fremkalde.” Men Maud er mere pragmatisk indstillet. Eftersom de kun har meget lidt tid til rådighed, mener hun, at de hver især skal læse brevene fra den digter, der interesserer dem mest, og skrive iagttagelser ned på kartotekskort efter et bestemt system. Bagefter kan de så altid sammenligne resultaterne. Det bliver som Maud vil. Og her sidder de to forskere så i et iskoldt rum

og arbejder med hver sin halvdel af det, der i 1859 var en intens dialog mellem to mennesker. Roland ærgrer sig i stigende grad over kvinden ovre på den anden side af bordet, „som med tavs flid og irriterende omhu skrev diminutive, sirlige notater på sine små vifter af kort, hvorefter hun med en panderynken hæftede dem sammen med sølvblanke clips og nåle.” Hun forhindrer ham i at få svarene på de spørgsmål, han møder i Ash's breve, og Roland gør sig nogle overvejelser over det dialogiske i brevformen: „Et brev, opdagede Roland, er en fortælleform, som ikke tager sigte på et resultat, en afslutning. Han levede i en tid, som var underkastet en mangfoldighed af fortælle teorier. Et brev fortæller ingen historie, eftersom det ikke ved, linje for linje, hvor det er på vej hen.”

Roland og Maud ved heller ikke på dette tidspunkt, hvor de er på vej hen. Kun finder de efterhånden ud af, at de er ved at blive besatte af historien om de to viktorianere og deres forhold til hinanden. De er kommet på sporet af noget, der var vigtigt for nogle andre engang, derfor bliver det også pludselig vigtigt for dem nu. Viktoriatidens måde at tænke på, som de hidtil har udlagt freudiansk eller forholdt sig objektivt analyserende til, begynder de nu at tage alvorligt, fordi de forstår, at den stammer fra mennesker som de selv, med spørgsmål, drømme og forhåbninger som deres. Men måske med andre svar, som er blevet glemt i mellemtiden, men som de nu kan tage op og lære af.

Og for nu at få noget mere at vide om de to digtere, komme tættere på dem, lader Roland og Maud det ikke blive ved teorierne og teksterne, men går på jagt i gamle dagbøger og opsøger steder hvor Christabel og Ash har været. Selv Maud, der hele tiden har holdt på, at det er metaforerne, sproget, der er det interessante, må efterhånden indrømme, at der nok var visse reelle og betydningsfulde kendsgerninger bag Christabels blomstrende billedsprog.

Hvordan det hele ender skal ikke afsløres her, bl.a. fordi jeg ikke har læst bogen færdig endnu... Jeg er nået til et sted, hvor Maud og Roland befinder sig ombord på en båd på vej fra England til Frankrig, hvor de skal undersøge nys opdukkede oplysninger om Christabel.

De er med nød og næppe undsluppet kolleger og konkurrenter, som lige har opdaget, hvad det er for en historie, de to forskere er ved at stjæle for næsen af dem. De har optrådt illoyalt ved at skjule oplysninger for de andre, og nu stikker de af indhyllet i en tæt tåge af løgne." Vi må være gale", siger de til hinanden. En fyreseddel venter på Roland, både fra det institut hvor han har et deltidsjob, og fra kæresten Wal, som ikke kan forventes at forstå, hvorfor han er nødt til at hemmeligholde alt for hende, for derefter at stikke af med en kvindelig forsker. Og så er det jo alltsammen kun for Christabel og Ash's skyld!

„Jeg tror, jeg lige har mistet alt, jeg nogensinde har haft og følt noget for. (...) Jeg burde have det forfærdeligt. Det kommer sikkert også. Men lige nu føler jeg mig fuldstændig - klar i hovedet - „, siger Roland, mens de sidder side om side på underkøjen i deres kahyt og drikker toldfri whisky og vand af tandglas.

„Alting var påéngang absurd og et sammenhængende hele.“

Birgitte Bendix Knudsen, studerer litteraturhistorie og religionsvidenskab ved Århus Universitet.

“Jeg kan godt lægge et læs”

Af Mette Qvistgaard og
Geske Marie Skot-Hansen.

Efter 40 år på Askov Højskole
gik Inge Bjørn på pension d.1.januar 1993.
Vi besøgte hende d.26.januar 1993.

-Jeg kan lige så godt sige lige ud, at jeg havde aldrig i mit liv forestillet mig, at jeg skulle komme til at beskæftige mig med vævning som erhverv. Jeg har selvfølgelig lært det derhjemme - Himmerland var jo en gammeldags egn, så der var folk som både spandt og vævede, får havde vi også. Strikke, lappe, sy og så væve, det har jeg lært som barn.

-Jeg ville egentlig have været børneskolelærer, men så kom jeg på Hammel Tilskærerskole. Det var almindeligt man var det, på landet som ung. Jeg var den eneste boende elev, de andre kom fra egnen. Jeg stod tidligt op og gjorde trapper og skolestue rene, så huggede vi lidt mad i os ind imellem at der kom et nyt hold. Det vil sige, at jeg egentlig havde undervisning fra tidlig morgen, til klokken elleve om aftenen. Så det varede jo ikke længe, inden at jeg godt kunne noget.

Så blev lærerinden syg, og jeg overtog nogle aftenskolehold. De tog godt imod mig, de husmødre, selv om de den første dag troede at jeg var præstens nye pige. Det hviskede de højlydt om, at det måtte det jo være.

-På den måde fik jeg stillingen i Silkeborg som håndarbejdskonsulent for landboforeningens husholdningsudvalg. Det blev lidt overskueligt da jeg skulle klare 16 byer. Da var jeg 17 år. Jeg lærte meget af husmødrene - mange af dem der var utrolig dygtige. Så kunne jeg bringe det videre til andre som havde brug for det.

-Så gik det sådan, at jeg kom til Sverige, på en slags husflidsskole. hvor jeg lærte halm- og pilebinding, pileskæring og bloktryk. Rektor syntes at jeg havde evner. Senere kom jeg til Stockholm på Husflidsskolen, hvor jeg arbejdede videre med farvelære, komposition og sådan noget. Det var de svenske kunstnere som gjorde at jeg kom ind på vævning.

-Jeg havde jo vævet hjemme - men dér i Sverige kommer jeg ind på,

at man kan omforme natur til tekstil, som har varmen og formen og det hele i sig, uden at det er naturalistisk. På Engelsholm Håndarbejdsskole i Danmark, lærte jeg broderi.

-På Stenby Byrkes skole i Sverige traf jeg den norske væverske Sigrun Berg, som jeg beundrer virkelig meget. Hun havde lige fået en stor opgave til Norge - Amerikanerens 1.klasse, og vi knoklede simpelthen. Der fik jeg i hvert fald lært at sidde i en væv. Sigrun Berg gjorde det i Norge, som jeg har lyst til at gøre nu. Hun syntes at norsk husflid var blevet noget tamt efter krigen, fordi man prøvede at være moderne og ikke var det. Så rejste hun rundt og så hvad malerne på hver egn havde fundet karakteristisk, hvilke farver og mønstre der havde været der gennem meget lang tid, og hvad der kunne bruges udenfor bygden, - for dér kan man hurtigt få nok. Af hende så jeg virkelig hvad en almindelig væv kan gøre af smukt. Det var udviklende for mig, et stilmæssigt og smagsmæssigt løft.

-Så sendte hun mig over til Hanne Rygen som havde forudset hvad der ville ske i 2.verdenskrig og vævede det. Hun var synsk. Hun sagde så meget, som man ikke kan sige på dansk; “Slå røven i væven og bliv siddende til du er færdig, så kommer synerne. Lad være at vente på synerne”.

Da jeg begyndte i Silkeborg

-Da jeg begyndte i Silkeborg, havde jeg slet ingen penge. Så hørte jeg pludselig mig selv tilbyde, at jeg kunne komme ud til landsbyer hvor der var en 3-4 koner der kunne gå sammen, - jeg kunne klippe for dem, og så kunne de selv sy det. Jeg vidste at der var mange, der generede sig ved at komme med de lapper, de havde tilbage.

-Dér kom jeg så ud og det øsregnede. Alle konerne sad og havde drukket deres solbærkaffe, men der var varme, og jeg blev tørret. Tredie dag jeg var der blæste det vældigt, og høsten var ikke i hus. Vognene ude i gården begyndte at skramle. “Har I egentlig tid til det her”, sagde jeg, “skal I ikke hjem og hjælpe til”. Det skulle de, men nu var jeg her jo. Så sagde jeg; “jeg kan godt lægge et læs”. Og jeg var heldig med det, for efter det troede de, at jeg kunne alt muligt.

Og det var grunden til at jeg kom til Askov.

-Jeg havde flere gange tilmeldt mig Askov Højskole, - det skulle de fleste bønder på landet på et tidspunkt,- men hver gang, var der kommet noget i vejen. Ja, - det ene med det andet. Der var lange ventelister dengang, og hver gang skrev forstander Arnfred i hånden til alle. Jeg fik et kort, hvorpå der stod, at Askov var en udvidet højskole, og der ville ikke ske noget ved at blive et år ældre. Men så kendte Arnfred manden på den gård hvor jeg læssede hø - de sad i andelsudvalgets bestyrelse sammen på Axelborg - så da håndarbejds læreren på Askov, Charlotte Rud, datter af den gamle forstander Appel, rejste i 1952, skulle der skaffes en anden. Så havde gårdmanden sagt, at de havde én der kunne alting, og det var mig. Og så skulle jeg være lærer og det turde jeg ikke. Askov stod simpelthen bare som . . . Jeg blev elev, men havde samtidig nogle timer. Jeg havde fået vikar på mit job i Silkeborg, for jeg havde ikke forestillet mig, at jeg skulle blive her.

-Det allerførste år boede jeg ovenpå det gamle Gule Hus i den ene ende - så kom jeg til "Pileskud", og i 1955 kom jeg så til at bo her i "Rolighed".

-I 1952 underviste jeg i halmfletning - fx. kurve og bukke - spinderi og broderi, og så måtte jeg sådan set lave hvad jeg ville, bare det ikke kostede skolen noget. Jeg var selv igang med noget med billeder, men der var ingen på Askov Højskole, på det tidspunkt, som arbejdede med billedvæv.

Indtil 1960

-Indtil 1960 boede pigerne i lærerhjemmene og mændene i Hvide Hus, hovedbygningen og Grønnegården. I Jenny la Cour's tid blev pigerne fulgt hen til foredragssalen og tilbage igen. Men pigerne og drengene holdt sig nu ikke fra hinanden. "Når jenny først får røde roser på kinderne, så kan jeg roligt løbe ud", står der i en af elevernes dagbøger fra dengang. Hun må have sovet godt, for de løb helt ned og stod på skøjter ved Sønderskov.

-Det var Paula Trock, Henny Baumann og Else Koch der sammen købte Paul la Cour's hus, Askovhus, og byggede den sorte bygning som væveskole. I 1948 købte forstander Arnfred Elmegården, solgte den til Paula Trock, og det er idag Spindegården.

-Men aldrig så snart havde hun haft den ret længe, før hun ville have lavet den kom. Dengang måtte man ikke bygge nyt, men kun bygge om, p.g.a. materiale-mangel efter krigen. Tyge Arnfred var en ung arkitekt på det tidspunkt, og jeg har set brevvækslingen imellem ham og Paula Trock, hvor han tegner det gamle hus om. De havde ingen penge, men Tyge tegner så et fint stråttækt hus. Det mener hun er for skrøbeligt, det regner for meget ned, og "når vi så alligevel skal udvide. . .". Hendes bror var nemlig i Kina, gennem Ø.K., han ville låne hende nogle møbler. "Min brors sofa er jo så stor, og der er ingen væg den kan stå opad, og derfor, Tyge, er vi jo nødt til. . .". "Og når vi så alligevel gør huset bredere, hvor langt mener du så vi kan gøre det". Så laver Tyge en ny tegning. Hele huset bliver jo så både længere, og lidt højere. Uden at kommentere det, skriver hun; "Tyge det ser virkelig godt ud. Ville det klæde det lidt højere hus, hvis der blev en kamap", og på den måde vokser huset til at blive dét, der er nu, og det eneste der står tilbage, det er trappen. . . man måtte jo kun bygge om.

-Jeg underviste på højskolen, rendte ud og ind i Paula's værksted hver evige dag. Jeg er god til farver, og det blev et gensidighedsforhold mellem Paula og mig. Mine elever kunne til hver en tid gå derover og lave hvad garn det skulle være, f.eks. hvis én ville lave en frakke. Så kunne vi gå derover om natten og lave det på maskinen. Det var helt fantastisk.

-Jeg havde den ordning med forstander Knud Hansen og forretningsfører Andreas Nielsen, at hvis der var nogen som særligt havde evner, kunne jeg have dem som privatelever, og oplære dem i billedvæv. De elever er i dag nogle af mine bedste venner, og gør et stort arbejde indenfor deres område. Det, der er det fantastiske ved at være højskolelærer er, at man får mere end man giver, det kan jeg sige nu efter 40 år. Jeg har altid personligt lært noget, af hver eneste hold der har været.

Så kom vi til at lave teater

-Så kom vi til at lave teater. Det var jeg begyndt på sammen med Tage Hind, jeg lavede tøjet. Her havde Ghita Nørby sin første rolle som Lysistrate, den græske tragedie, iført et lagen. Kristian Vedel lavede søjler af tjærede reb dertil. Han var altså genial. Det var bare smukt. 18

Hermod Knudsen var også på skolen og han havde jo været på Shakespeareteatret i England som regissør. Så blev kjolesyningsholdet, farvelæreholdet og bloktrykholdet drejet hen i retning af teater. Vi opførte 5 eller 6 stykker på en vinter. Der var over 300 elever og mere end 80 til drama.

-Om sommeren lavede vi to Shakespeare forestillinger, og den ene blev bl.a. opført nede i Skibelund på Grundlovsdag hvor der var grundlovsmøde og taler. Hele egnen var med, sammen med eleverne. Vi lavede 120 dragter. Jeg kan godt love for at vi havde travlt!

-Efter Tage Hind kom så Klaus Hoffmeyer i 1960. Han var ganske ung. Jeg tror vi opførte ti stykker den vinter. Tage Hind var dramatiker, Hermod var et poetisk talent, og Klaus Hoffmeyer var simpelthen dramatisk. Så kom Jes Jessen næst efter. Han var litteraturmenneske og et sprogligt geni. Hans indgang til teatret var sproget. Det var sjovt for mig at komme til at arbejde sammen med ham, fordi det var en helt anden måde det skulle understreges på - det var selve sproget som tog form på en scene.

-Teatret betød meget for mig, fordi det var en verden jeg ikke kendte meget til. Det var spændende at arbejde sammen med eleverne om et enkelt tema - og det kan man jo indenfor højskolens rammer. På mine vævehold var det også meget forskelligt hvad vi arbejdede med, hvor er kræfterne, er der nogen der pludselig kan nogle ting, så arbejder vi med det. En af de ting jeg har fundet størst fornøjelse med ved arbejdet med elever i den almindelige væv, det er det at se forskellen på lys og skygge. Der gror der nogle tanker, nogle farver frem.

Der har altid været mange kunstnere

-Der har altid været mange kunstnere tilknyttet Askov - både direkte og inddirekte. Keramikeren Erik Nyholm underviste her på skolen, og han bragte mig i forbindelse med Asger Jorn. Asger fik til opgave at udsmykke Århus Statsgymnasium - et stort keramisk relief, og så ville han have lavet et tekstilt vægtæppe. Asger havde set det jeg havde lavet og spurgte om jeg ikke ville komme til Paris og være med til at væve "Den lange rejse". "Du skal være det nordiske islæt", sagde han. Der var jeg så i to år, 1958-60, hvor jeg arbejdede sammen med fem

andre, fra forskellige nationer og trosretninger, under Pirre Wemaere's poetiske og kyndige vejledning. Der blev det så klart, at jeg skulle være billedvæver. Det kom til at betyde meget for billedværkstedet på højskolen at jeg kom derned.

-I 1961 kom mine børns far, Gerard Franceschi, hertil, for sammen med Asger Jorn, at realisere drømmen om at udgive billedbøger om 10.000 års nordisk kunst. Gerard fornemmer det ægte udtryk for menneskets vilkår, i forhold til lidelse - kærlighed - glæde - sorg, og da han kender sit værktøj, fotografiet, kan han viderebringe det budskab om et levet livs erfaringer, der i en kunstners arbejde er givet til os. På tværs af tid og forskellige tilværelsesformer, er det væsentlige ens i sin enkle visdom om liv og død. Jeg fik for alvor øjnene op for hvilke skatte vi har i vore kirker og på vore museer. Man glemmer at Asger jo ikke var kendt dengang, det begyndte så småt - han havde en udstilling i Paris i '59, men fik ikke solgt noget. Det var i '61 at han slog helt igennem.

-Asger var meget interesseret i højskolen, og havde store tanker om, hvordan man kunne arbejde på en højskole, på det kunstneriske område, indenfor folkekunsten i ordets bedste betydning. At det ikke blot drejede sig om gamle potteskår, men om troen på at det man udvikler i sig selv den tid man er her, det skal finde et udtryk. Det synes jeg er rigtigt, og det er en af grundene til, at jeg er blevet på Højskolen. Jeg har haft andre tilbud mange gange, hvor jeg også ville have folk i længere tid, mere professionelt, men når det kom til stykket, har jeg alligevel altid valgt Askov.

Trenden er selve den universelle tid

-Engang havde vi to indiske elever, den ene kom sørme gående hertil fra Indien, han havde været 2-3 år om det. Det var et af de første år jeg var her, for Ole Wivel var her stadig som gæstelærer. Det var i 1953-54. De to indere blev meget nære venner, og jeg havde dem til vævning begge to. Jeg kan huske, de spurgte om de måtte have lov til at sætte to ekstra meter op på væven, - normalt ville de fleste gerne sætte lidt mindre op i starten. Det måtte de selvfølgelig gerne. Det skulle være

sådan, at de kunne nå at rette vævningen op, - de måtte nemlig ikke pille op, men fortsætte og gøre det skete til noget smukt. Fordi man aldrig her i livet, kan gøre det gjorte ugjort. Sådan arbejder jeg også selv.

-Så lærte inderne mig dét, at i Indien er trenden (de tråde man væver på) selve den universelle tid, den tid, der er i det hele, og islæt (de tråde man lægger ind) det er det tegn, man selv kan sætte. Alle de tegn man sætter er ikke lige vellykkede, - de når måske sjældent, at blive til det man regner med, men så drejer det sig om, at få det til at blive et hele, hvor tingene indgår i en helhed.

-Man har lov at bryde grænserne og se om de kan bære, hvis ikke, så går man til bunds og må svømme op igen. Det er den måde man kan arbejde på, på en højskole.

Den første bog

-Den første bog skrev jeg i 1948, før jeg kom hertil, om mønstre, rent praktiske ting. I 1973 skrev jeg "Oldtidsdragt - Nutidstøj", om de erfaringer vi havde gjort sammen med eleverne, og ved i flere år at have undersøgt samlinger på museerne. Den kom i 4 oplag. J.Th. Arnfred og Aage Damgaard skaffede mig 100.000 kr. som et æreslegat jeg kunne lade gå ind i trykningen. Efter den bog kom folk jo hertil. 75 elever som alle ville have vævning. Det var lidt af en plage for vi havde ikke råd til at sige nej til nogen. Før havde jeg kunne blive optaget af dét hvor eleverne også kunne trække, nu gik der for mange skabende kræfter tabt. Eleverne sidder og vil have - men man kan jo ikke købe ånd. Vi udviklede derfor en pædagogik hvor eleverne var næsten selvhjulne. Højskolen, som i 1970 havde købt Spindegården af Paula Trock, byggede en ekstra længe på til plantefarvning, og de mange elever gjorde at vi fik et samlet værksted. På den måde lykkedes det også her at få gensidighed i arbejdet, og jeg har aldrig oplevet en sådan fællesskabsfølelse som den tid i 70'erne.

-Jeg kastede mig over plantefarvningen, og gennem det lagde eleverne pludselig mærke til, at der var sortere på træerne om vinteren.

-Billedhuggeren Bourdell, som havde det med at skrive små sedler til sin kone, når han måtte frigøre sig for ordet, for at kunne arbejde i leret, har skrevet: "Dit værktøj må være i orden, og du må sørge for søvn

og hvile - at din tanke ikke bliver en hindring for din hånd, når du ser et billede i en sten, som du må hugge fri. Er der konflikt mellem din tanke og din hånd, dit syn, dit hjerte, din fornemmelse og kunnen, da kan du skade stenens væsen, så billedet kun bliver dit eget".

Hvor der skal sanses og samles

-Gennem alle årene har jeg haft en kærlig og medlevende kritiker i fru Magnhild Ødvin Bukdahl. Norsk kunsthistoriker som havde en aldrig svigtende evne til at udskille det ægte og levedygtige. Rodfæstet i det norske, og med sin store viden om international kunst, kunne samtalen med hende, ofte bringe klarhed og mod til at gå over en given grænse.

-Det er jo endnu en gave ved at arbejde i højskolen, at der ikke er et fastsat pensum men frihed til, at den enkelte alene, eller sammen med andre kan fordybe sig i et emne, og fortsætte arbejdet så langt evnen rækker, ja ofte udover enhver forstand. Og lige netop der, i det uoverskuelige, men stærkt følte, kommer arbejdet med kvalitet, med form og materiale, med farver, og alt det svære og spændende, hvor der skal sanses og samles, så indhold og form danner en helhed.

-Når dét lykkes, kender et menneske forskel på selvværd og selvtilstrækkelighed. At det mislykkede ikke kan skjules når det drejer sig om håndens arbejde, er et chok for mange, dér er det af afgørende betydning, at der er en fælles vilje og tillid til at se, hvad der kan arbejdes videre med. Ikke hvordan, for det gror jo frem hos den enkelte, hvis der bare er tid nok, men at være opmærksom på at et nederlag kan være en nødvendig erfaring.

Når jeg selv arbejder

-Når jeg selv arbejder, laver jeg mange prøver, vikleprøver, tegninger, og den slags ting, men når jeg først begynder at væve, så smider jeg det hele væk. Jeg lægger alt det garn jeg har farvet ud på bordet, der hvor det skal være, dog overholder jeg punkterne i kompositionen - jeg har heldigvis en god hukommelse.

Det sker selvfølgelig, at farverne ta ´r mig, at jeg løber løbsk, men så må jeg så hjem igen.

"Viljen til liv", hænger på Kolding sygehus, Inge Bjørn, 1975.

-Jeg glæder mig nu til en opgave jeg skal væve til Nøragerskole oppe i Himmerland, min hjemkommune.

-Hvis denne opgave lykkes, så sætter jeg mig simpelthen ved min lange, lange vævning, som jeg har farvet garn til siden 1945. Det var det år da Hiroshimabomben faldt, da tænkte jeg, det vil du lave, som historie.

-Jeg fortsatte med at lave garner hvert eneste år, og tegne ting jeg syntes havde betydet mest i det år, nogle år var det lokalt og andre gange globalt. Oprindeligt havde jeg tænkt at jeg skulle starte bagfra og arbejde mig op fra 1945, år for år op til idag, men jeg vil gøre det omvendt . Jeg vil begynde ved NU . ***

Vårstrofe

Tekst: William Heinesen, fra "Vinter-Drøm"

Musik: Kristian la Cour

Musical score for "Vårstrofe" in F major, 4/4 time. The score consists of three staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one flat (Bb). The second staff has a bass clef and a key signature of one flat (Bb). The third staff has a treble clef and a key signature of one flat (Bb). The melody is written in the first staff, and the bass line is in the second staff. The third staff contains a few additional notes and rests. Chords are indicated above the notes: Fm, Eb, G7, Cm, /G, Ab, Fm7, Bb, Ab, Gm, Fm, Eb, Fm, Eb, Fm, G7, Cm.

Stille Martsaften

Tekst: William Heinesen, fra "Vinter-Drøm"

Musik: Kristian la Cour

Musical score for "Stille Martsaften" in D major, 3/4 time. The score consists of three staves. The first staff has a treble clef and a key signature of two sharps (D major). The second staff has a bass clef and a key signature of two sharps (D major). The third staff has a treble clef and a key signature of two sharps (D major). The melody is written in the first staff, and the bass line is in the second staff. The third staff contains a few additional notes and rests. Chords are indicated above the notes: Em7, Dm7, C, G/A, Am7, GsusG, G, /A#, Em7, D, G, C/E, Dm7, C, G/A, Am7, GsusG, C, G/A, Am, EmF, G7, C.

Vårstrofe

O morgen med sol i knoppede træer
og hvide dunlette skyers hær!
Hvor har jeg længtes imod dit hvælv!
Her er min jord og her er jeg selv!

Højt over den gnistrende birkelund
står himlen blå og uden bund
og skyggen under de svimle træer
har fået sit vårlige afgrundsskær!

Et stjerneløst mørke, et døds-koldt gys
er sprunget i skår af skygge og lys,
er blevet en morgen med jublende træer
og soldrukne skyers henrykte hær!

Stille Martsaften

Den stormgrå dag er sunket
i aftenrøde.
En tåget skumring vælder
mig mildt imøde.
så underfuld en aften,
så vårligt vågen -
som grønnedes der marker
etsteds i tågen.

Og se, en måne vågner,
så vel tilmode
og frodigt-rød, som var den
en vårlig klode.
der svøbt i lune dampe
og dybe vande
kan mærke solen bejle
og livet lande.

Livsaligt spirer dagen
i jordens drømme.
thi mildt og frodigt støjer
forløste strømme -
en vårlig sang i tågen.
en skabertale
af kildevæld der vågner
i døde dale.

LATERNA MAGICA

Forsøg på et signalement af lykken

De store skyer der kommer langsomt drivende ind fra havet har endnu en rest af blegviolet aftenlys i toppene. Tusmørket svøber sig om gavle og tagrygge og visker langsomt alle omrids ud; men gennem dunkelheden tegner oplyste vinduer deres varme terningmønstrede firkanter.

Men se nu det underlige vindue derhenne: det ligner et rundbuet kirkevindue og er det også, for det har siddet i den i 1871 nedrevne gamle katolske kirke; så blev det solgt på auktion og købt af modehandlersken madam Abrahamsen og tjener nu som udstillingsvindue i hendes lille protestantiske butik i Stenbiderstræde. Her er verdsligt stads og galanteri stillet til skue så det forslår -: broderede lyseduge og hæklede antimakassar, posementer og kulørte glasperlekæder, medaljoner og brocher, papirlygter, tinsoldater og mundharper og andet muntert legetøj, kinesiske pistoler og stjernekastere - temmelig gammelmodigt alt sammen, set med moderne tiders forkælede øjne, men vi befinder os nu også nede i svundne tider og ser de pauvre ting gennem barndommens fortryllede øjenlinser. Så får det fattige stads liv og farve som på gamle italienske helgenbilleder, malet på guldgrund og med syngende engle. Glad forventning og grænseløs higen råder igen på Jorden.

Så er det måske netop den uforglemmelige dag da du henrykt annammede trylleordet *Laterna magica* og lukkede det ind i det hjerte?

„Vi skal i aften hen og besøge madam Abrahamsen og se hendes *Laterna Magica!*“ fik man at vide allerede om formiddagen, og så var

dette gyldne glædens korn sået i dit sind. Du vidste ikke rigtig hvad det drejede sig om, men det lille sangbare dobbeltord var nok til at gøre os (min to år yngre broder og mig) næsten forrykte af forventning. Intet har nu engang magt som forlokkende ord.

Laterna magica! Laterna magica!

Det var en blæsende og kølig dag med tilløb til frost, ret så bleg og gusten en novemberdag, og dog - hvilken *dag!*

Vi løb omkring i gader og stræder med vores tøndebånd eller det var nu for resten jernringe, som vi slog til med en træstik og *styrede*, og så var man vel, nok oppe at køre på lykkens hjul! En mere himmelsk befordring er ikke siden oplevet. Rutschebaner og eksprestog, flyvemaskiner og missiler kan gå hjem og lægge sig. Den absurde vilde jagt, ansporet og næret af trylleordet *Laterna magica* og sat i musik af de ringende ringe! End ikke en salvet heks på vej til Hekkenfeldt kan have oplevet mage til dæmonisk forventnings eufori.

Hvad en *Laterna magica* i virkeligheden var for noget gav man sig ikke tid til at tænke nærmere over, kun vidste man at det var noget med lysende farvebilleder i mørket. Foreløbig bar det altså i luftig galop med de syngende ringe over stok og sten i en for senere tider ufattelig henrykkelse. Friske lunger, perfekt blodomløb, myriader af ufordærvede hjerneceller - lykke, lykke, lykke! Og kom så ikke her og sig at livet er lutter sorg og skam.

På denne baggrund er det kun af ringe betydning at det alligevel aldrig skulle blive til noget med den *Laterna magica*. Madam Abrahamsen kunne ikke få lyset til at fungere ordentligt, og en klejnsmed som der sendtes bud efter var ikke hjemme. Så blev forestillingen udsat til en anden gang, men af nu glemte årsager aldrig ført ud i virkeligheden.

Men den forventningens stormfulde lykke, der gik forud og var oplevet, sidder som en sødme dybt nede i erindringens blå slugter og varer sagtens livet ud.

William Heinesen.

En engel i hovedet

Af Hanne Rydal

**“Når Chagall maler, ved man ikke,
om han sover eller er vågen under processen.
Et eller andet sted i hovedet må han have en engel”,**

- sådan siger Picasso et sted om maleren Chagall (1887-1985).

Men det samme kunne med fuld ret siges om forfatteren William Heinesen (1900-1991), når han på sin vandring gennem Thorshavn på vej mod færgebåden ved Gråskallabryggen - hvor færgemanden tålmodigt venter - får lyst til at fortælle både dette og hint: smukke og mærkværdige historier, som han har fået færten af er hændet i tidens løb inde i husene. - For så mod slutningen af sin vandring at komme i tanker om madam Abrahamsen - og hendes lille rodebutik, hvor Laterna Magicaen befandt sig. Det apparat som har givet navn til hele den lille novellesamling.

Nogen forklarende ord behøver den fortælling slet ikke at have med sig, men den får sin tilhører til at spidse øren og fundere over sit eget livs mærkværdigheder. - Engelen i Heinesens hoved står pludselig midt på vejen - ikke til at komme uden om:

En gang imellem er det for mig nødvendigt at rejse nordpå til Vesterhavsegnene v. Limfjorden. “Lyslandet” plejer jeg i al hemmelighed at kalde det. Fordi lyset dér er så anderledes end her og hver gang overrasker mig. At lys kan være så magisk! - Hvoraf kommer det? - I bil

mærkes det omkring Skjern, Holstebro. Med tog vel nord for Randers. - Rejserne blir altid - i alt slags vejr og underligt nok også på alle tider af døgn - mærkeligt euforiske. Fra "Træernes land" til "Lysets land" eller hvorfor ikke omvendt?

En februar eftermiddag f.eks. - det snér. Og sneen lægger sig i skråstriber over togruden. Toget selv fumler tappert af sted : - "Lunderskov" - "Kolding" - folk kommer ind med sne i håret, våde sko, hænger frakker på knage, smækker stilfærdigt aviser op - andre trækker kuffeter og tasker ud fra bagagehylden, formummer sig i store frakker og forsvinder anonyme ud i det hvide mørke.

--- Jeg sidder på en vinduesplads os spekulerer halvt på, hvis jakke og halstørklæde det mon kan være, der hænger ved den tomme plads skråt overfor - eller måske sidder der slet ikke nogen? - Jeg ærgrer mig over, at det denne gang vil blive helt mørkt opover landet, så langt hen på eftermiddagen, som det allerede er. Så vil der kun være sneen på ruden og toglyset at holde sig til. Jeg tænker vagt på det, jeg kom fra - min bror vinkende på stationen. Begravelsen, gravøllet for en gammel, kær fælles bekendt og dér hvor jeg nu skal hen. Det usikre, som altid ligger i mødet med mennesker, man ikke har set længe. - Læser ubeslutsomt i en bog. Den fanger mig ikke.

Så kommer han. En lille ganske ung fyr, ejermanden til vindjakken og halstørklædet. Dårligt nok har han sat sig, før han ser mig direkte ind i øjnene og siger, at han "er kristen" -- Nå, nå! tænker jeg - Ta' det roligt; og hanker op i mig selv - "Hvorfor oplyser du mig om dét?" spørger jeg - "Sådan ville jeg slet ikke buse ud" ta' r jeg mod til mig og siger. "Det ved man da ikke sådan lige - og hvor vil du i grunden hén med det?" (mens jeg tænker på, hvor underlig jeg må se ud, siden han angriber mig på den facon) --- og prompte er snakken i gang. - så standser toget midt i Matthæus Evangeliet! - Ud på den snevåde, kolde perron. "Gider du lige passe på min rygsæk?" siger han og smækker den ned på en bænk på perronen. - "Jeg er sulten -" :

O.K. jeg passer på rygsækken, indtil det hvide tog kommer ind med nul siddepladser nordpå. - Alligevel får vi lov at stige ind - han i hælene på mig med sin chipspose og sin chokolade. - Og så står vi så dér

lænet op ad de kunstnerisk bemalede vægge - eller rettere dinglende i forkupeen sammen med et antal fulde fredags passagerer, som lader vittighederne ryge gennem det sløve lys, hen over hovederne på et par konduktører - og bajerne lisså hastigt glide med. - Vi fortsætter den mærkelige bibelsnak indtil en konduktør meddeler mig , at der er en plads ledig - og han , fyren, følger med! - "Vejle: Udstigning i venstre side" -- "Johannes Evangeliet! - Dét må du læse!" -- "Ja - øh!....." Vi snakker så ivrigt og intenst, at jeg kan mærke de medrejsendes øjne på os. De overvejer tydeligt det underlige umage par (hvilket jeg også selv er forræderisk nok til at gøre!) - Horsens - Skanderborg - Århus - "udstigning i højre side" -- "Her skal jeg af: " siger han og kikker - måske lidt sørgmodigt ud på højhusene og lysene. Jakken kommer på og halstørklædet - "Hvad hedder du forresten?" spør han "Måske ses vi en eller anden gang - ". Jeg svarer - og spør tilbage - " og du?" -- "Mikael. - Og husk så lige dét med Johannes evangeliet!"

Johannes Evangeliet. - Mikael. --- Resten af rejsen går som en leg. Lys i snemørket! --- Jeg har jo mødt en ENGEL. --- -Hvad er det jeg husker? Brødrene Karamassov. Dostojevski : Mødet mellem den unge officér Sossima, inden han blev munk og "den fremmede" som ikke turde sige sandheden om sig selv: at han havde dræbt sin elskede! Sosima, der fra Johannes Evangeliet læste kapitel 12 v. 2 : Sandelig siger jeg jer, uden at hvedekornet falder i jorden og dør, blir det ene, men dersom den dør, bærer det megen frugt." At jeg skulle mindes om dét på dén måde! Han vovede det , denne Mikael - og vi blev venner på en togrejse, der varede halvanden time - og vi ser antageligvis aldrig mere hinanden!

"Men den Guds lidende og sovende knægt Mikhail har jeg siden da husket i mine bønner hver dag indtil denne." (Brdr. Karamassov 2, s. 45).

Igen på rejse - igen nordpå - men denne dag har solen skinnet hele tiden. Det er sommer. Det er længe lyst. Toget snor sig elegant ind på Århus jernbaneterræn .. Huse i alle højder blålys. Varmt i kupeen - og megen snak i den lille afdeling bag én. En høj, tynd mand iler hele tiden frem og tilbage ad gangen, hentende øl i togkiosken. Munter konverseren

med en eller anden kvindelig medpassager, med konduktøren, med togstewardessen. Snakkeri og latter som var alle ved at forbrødre sig déromme.

Nord for Århus gør det elegante tog en utilsigtet bevægelse - kaffekrus, der ikke skulle rutsche, rutscher, æbler triller og pludselig ryger en rygsæk fra bagagehylden ned i hovedet på en dame og vælter i samme øjeblik mandens sidstindkøbte bajer - ølskummet sejler i midtergangen. - Damen tager sig til hovedet. Den lange mand kommer forvirret, beruset ind til sit væltede ølkrus, konduktøren kommer ilende -- alle får travlt med at tørre ølskum op og hjælpe den fulde, flove mand, som pludselig er dumpet ned på pladsen ved siden af mig og nu hiver et lille hult tigerdyrslegetøj op af sin lomme, indpakket i celofan - købt i kiosken for et øjeblik siden ... Og så er historien der! - Og fyrens smukke øjne - og - - usikkerheden eller en mærkelig fortrolighed mellem os "Man ville jo så gerne lave noget godt! - Man er på vej til en søster. Hun har en campingplads. Man ville jo gerne ha' en campingplads selv. "Men aldrig alene, du!" - - "Ved du hva datteren sagde -" -" ved du, hvem det er dejligt at gi' et knus - et rigtigt knus?" Han viser mig, hvordan dét er. Og så viser han sin hånd frem. Ta' r om hver finger. Børnene er så vigtige som hver finger " Kun Guldebrand er mærkelig. Svær!" siger han ... "Men hvordan finder man nu vejen til Laurberg?... Og penge?" Pungen kommer frem. "Jeg havde jo lige - for Satan ...og hva koster en taxa? Og hvor kommer du i grunden fra?" ... "Du går til Laurberg!" siger jeg. "Skidt med de penge!" ... "Her", siger han, "Tigerdyret kan godt li dig" - Han skubber det lille tigerdyr han til mig. Han svingler ud af kupeen, fulgt af mange kærlige blikke fra hele kupeen. Han kommer ned på perronen hjulpet af en konduktør.

Han forsvinder i en svingdør på Randers station.

På bordet foran mig står det lille tigerdyr med sine skælmske øjne. Sjældent har jeg holdt af som i dette øjeblik.

Fra Lysets land går vejen også mod Træernes land. For at mindske de store lysforandringer og dermed melankolien kan man finde på så meget,: Kører man i bil kan man lade bilradioen gå, kravle op i et kirketårn på vejen eller hoppe ud af bilen og tegne en af Nordens ældste

klokker i et lyngklædt, forblæst hedelandskab. Tankerne svajer og svingler! Og - havde der ikke i en rundkørsel og et uventet venstresving ved Holstebro været en absolut usynlig ENGEL, så havde jeg ikke siddet her og skrevet lige nu.

Sådan er englene.

Januar 1993.

Olivia Holm-Møller

Olivia Holm-Møller, (1875-1970) stammede fra det grundtvigianske høj- og friskolemiljø og virkede som højskolelærer, før hun fra 1901 blev optaget på Kunstakademiet. Indtil 1910 gik hun på Akademiets Maler- og Billedhugger-skole, men den væsentligste inspirationskilde fandt hun på sine mange rejser livet igennem. I årene 1906-07 var hun i Italien, som igen besøgte i 1921, 1923 og 1928. Rejserne blev genoptaget efter

2. verdenskrig, hvor kunstneren bl.a. nåede til Nordafrika, Mexico, Indien og Kina. Olivia Holm-Møller gengav mennesker og naturoplevelser fra Danmark og fra sine talrige rejser i en stærkt personlig og heftig ekspressionistisk udtryksform. I sin ungdom udførte hun mindre skulpturer under indtryk af græsk arkaisk kunst, men senere foretrak hun malerkunsten.

"Krigen", 1940, fra serien "Slægten", Askov Højskole.

"Den ny slægt", 1940, fra serien "Slægten", Holstebro.

Kunstneren anså selv sit hovedværk for at være den friseagtige billedserie *Slægten I-X* fra 1934-47, hvoraf dele hænger i festsalen på Askov Højskole. *Slægten* beskriver i rene, kraftige og lysende farver, trin og forhold i menneskelivet og kampen mellem kønnene med sociale undertoner.

Olivia Holm-Møller udstillede ikke fast med nogen sammenslutning, men havde adskillige separatudstillinger. Hun står som en udpræget ener i dansk kunsthv, både gennem sit værk og sin position som selvstændig, rejsende kvinde. Hendes billeder hænger på mange af landets museer, men først og fremmest på Jens Nielsen og Olivia Holm-Møller-museet i Holstebro.

Askov Brugsforening omkring 1920, nr. 2 fra venstre er J.-Th. Arnfred, nr.3 er brugsuddeler Gundesen.

Om huse i Askov

Af Tyge Arnfred

Da Ludvig Schrøder og hans stab for snart 130 år siden måtte flytte deres skole fra Rødding over på den anden side af Kongeåen, slog de sig ned i en landsby.

Selv om det snart er længe siden hestene blev trukket til vands ved Askov gadekær, når de kom hjem fra markarbejdet, eller høstvognen fik en tur i vandet, for at hjulene ikke skulle falde fra hinanden af tørke, så er det dog ikke længere siden, end at jeg kan huske det.

Som det går med de fleste landsbyer, er det også gået med Askov: flere af de gårde, der udgjorde byen, er forsvundet, og huse med andre funktioner har taget deres plads.

Askov som skoleby

Askov blev en skoleby, og var ikke længere en helt almindelig landsby, for i en lang periode var mere end en trediedel af byens befolkning knyttet til højskolen. Folk byggede deres små huse ud langs vejene, alt imens højskolen direkte og indirekte satte sit præg på byen. Der kom ind imellem udtryksfulde huse med „noget på hjerte“. Professor Poul la Cour lod ingeniøren og arkitekten P.V. Jensen Klint - der senere tegnede Grundtvigskirken - være arkitekt for Møllebygningen og den store spånklædte mølle, som rejstes på den, og som stod som vartegn over byen til den brændte i 1929. Møllebestyrerens bolig, et fint lille (senere udvidet) rødstenshus syd for møllen, tegnede professor Ivar Bentsen, søn af bygmesteren fra Holbæk, der byggede den første Vallekilde Højskole. Ivar Bentsen lavede også det charmerende indgangsparti til bagerbutikken, som lå mellem det, der nu er Unibank og indgangen til skolen - og som kun de færreste husker. I østbyen lidt før Østre Skibelundsvej ligger endnu bag havens træer det smukke stuehus til en forlænger gård, som Bentsen i sin tid tegnede.

Nede ved torvet opførtes til brugsforeningen det tunge, lidet charmerende hus, der nu er bank. Men på hjørnet af Møllevejen udfoldede arkitekten Hans Appel mere fantasi med det hvidkalkede, ganske spændende hus, der oprindeligt var hjemsted for bl.a. fotografen og hvor også Andelskassen havde sit lille lokale, i hvis åbningstider man blev ekspederet af brugsudleveren, af min far eller af en anden af byens borgere, der skiftedes til vagten, låste pengeskabet op og i og skrev tal i store bøger.

Det var også Hans Appel, der ved århundredskiftet tegnede Hvide Hus til højskolen, da husene omkring den oprindelige gårdsplads ikke længere slog til, og man måtte begynde at bygge ude i haven. Også her har han vist evne til at få noget let, næsten elegant, ud af det ret kompakte hus, der i stueetagens østlige ende skulle rumme bolig for Jacob og Ingeborg Appel, i den vestligeskolens bibliotek og elevværelser ovenpå.

Det blev dog arkitekten Rolf Schrøder - ham der har sat sig spor i København med bl.a. Grundtvigs Hus i Studiestræde og Belysningsvæsenets hus i Gothersgade - der kom til at præge højskolen mest. Han ændrede og byggede til gårdspladsens nordre fløj, så den kom til at rumme en større foredragssal, Dagmarsalen, opkaldt efter Agnes Slott-Møllers frise, der sad over talerstolen (og som nu er i Avisstuen). Det er fra Dagmarsalen, Erik Henningsen har hentet motivet til det kendte billede på Frederiksborg Slot af Schrøder, der holder foredrag omgivet af sin familie, skolens lærere og lyttende elever. Dagmarsalen var et smukt og enkelt rum, med et næsten funktionalistisk præg - forud for sin tid.

Skolens vokseværk

Men skolen havde vokseværk. Dagmarsalen blev spisesal for de mandlige elever, der boede på selve skolen (pigerne var jo fordelt i lærerhjemmene), og man byggede videre ud i haven med Rolf Schrøders foredragssal, som blev kaldt Store Foredragssal, fordi den helt oprindeligt, hyggelige Lille Foredragssal endnu lå i hovedbygningen.

Askov gadekær omkring 1885.

Omtrent samtidig fik byen sin valgmenighedskirke. Det må være italiensk renaissance, som Rolf Schrøder her har ladet sig inspirere af. Men det funktionelle har han ikke glemt; opdelingen i tre skibe gør, at den kan rumme mange, uden at føles tom, når der er færre i kirke.

En dag kom så turen til hovedbygningens udvidelse. Oven på den grundmurede bygning, der - liggende over for det eneste, der var tilbage af den oprindelige gård; Fengers Hus - dannede vestvæg i gårdpladsen, byggede man lige før første verdenskrigs udbrud og efter Rolf Schrøders tegninger, to etager med elevværelser plus delvis udnyttet tagetage og satte et lille klokketårn med skoleklokken øverst oppe. Og lige indtil hovedbygningen måtte falde i halvtredserne, var den prægnante bygning med den høje rejsning, de mange kviste og det dekorative „bindingsværk“ (af påsatte brædder) øverst i gavltrekanterne, simpelthen billedet på Askov Højskole.

Møllehuset

Kort derefter byggede mine forældre Møllehuset overfor la Cours bolig, Askovhus. Det var efter den sædvanlige askov-opskrift; familiens rum i stueetagen og værelser til en halv snes elever samt køkkenpigerne oven på. Nogle år senere købte far Savmøllen, sydvest for Møllehuset. Saven, der var blevet drevet ved vindkraft, blev ikke brugt længere, og det ret store træhus, den stod i, blev hønsehus, mens et mindre hus, det også var i træ, blev indrettet til bolig for altmuligmanden, mens vi fire drenge havde to kolde værelser ovenpå. (Så tog vi ikke plads op for elever). Da vi flyttede til højskolen i 1928, overtog Jørgen og Magnhild Bukdahl dette hus, omhyggede og udvidede det - fortrinsvis med egne hænder - og døbte stedet Bjerget.

Men tilbage til Møllehuset. Arkitekten var her Jep Fink fra Åbenrå, gift med en datter af Trier fra Vallekilde. Altså igen en arkitekt med forbindelse til højskoleverdenen. Jeg tror nu, min mor må have haft en finger med i spillet og har kigget med ved tegnebrættet, for Møllehuset er meget friere formet end Finks øvrige arbejder. I trediveerne tegnede han Festsalen - som, trods senere ihærdige forsøg fra Viggo Møller-Jensens og min side på at gøre rummet mere helstøbt og venligt, stadig er lidt tung i det. Samtidig blev den stramme, noget skematiske biblioteksbygning opført efter Finks tegninger.

Nu havde højskolen bygningsmæssig kapacitet til at kunne tage imod 350 elever, hvis man ikke stillede store krav og i nødstilfælde lod sig indlogere på værelser i byen. Men behovet for bl.a. bedre sanitetsforhold blev stadig tydeligere samtidig med, at der blev slidt på de gamle bygninger. Og det allerværste var, at hovedbygningen med elevværelserne i den store trækonstruktion med træskillevægge og trædæk tilmed var en brandfælde af format.

Noget måtte gøres, og venner af skolen satte sig efter krigen i spidsen for indsamling til en byggefond, mens skolens egne folk efter forstanderskiftet i halvtredserne knoklede med salg af lodsedler. Nu kunne man så gå i gang. Vel at mærke, hvis byggeudgifterne blev holdt i kort snor.

Fra bondegård til campus

Et vigtigt punkt i programmet for nybyggeriet var at få mulighed for at samle alle eleverne til spisning på skolen. Tiden var løbet fra ordningen med, at de kvindelige elever boede og spiste hos lærerne. Desuden var der på ønskesedlen; flere lærerboliger og undervisningslokaler.

For at komme videre måtte en arkitekt kobles til opgaven, og skolens bestyrelse henvendte sig til Viggo Møller-Jensen, som i en ung alder af Nyrup var sat til at udsmykke Københavns Rådhus. Han havde været min lærer på akademiet, jeg havde været på hans tegnestue og vi havde sammen vundet en offentlig arkitektkonkurrence om fremtidsplaner for Rødning Højskole.

Det var en utrolig spændende opgave, vi fik, men nem var den ikke. Der er jo det med sådanne steder som en højskole, at der bliver altid hængende noget af tidligere levet liv i de enkelte rum. Selv om fornuften sagde, de måtte vige for nyt, kandet være svært at rydde væk. En tid lang forsøgte vi med forslag, der skånedes f.eks. Dagmarsalen, men det blev efterhånden klart, at det var nødvendigt at gå mere radikalt til værks.

Hidtil havde man oplevet gårdspladsen med dens toppede brosten som skolens ubestridte centrum, selv om det meste af undervisningen fandt sted i bygningerne ude i haven. Det var bl.a. fordi spisesalen lå ved gårdspladsen og den i alle pauser stopfyldte avisstue - det eneste samlingsrum på skolen - havde indgang herfra. Kom man til „lørdagsklem“ eller til et af de mange offentlige foredrag, som man - indtil festsalen blev bygget lyttede til fra tæt opstillede, rygløse bænke i gymnastiksalen (der lå omtrent, hvor avisstuen nu er) skulle man også ind fra gården. Og fra kontoret - et af skolens nervecentre, hvor lærere mødtes og mange aftaler blev truffet - havde man udsigt til den, og til eleverne, der stod i småklynger og snakkede eller hastede til timer. Kort sagt; Den lille gårdsplads (væsentlig mindre end den nuværende) var et af rummene med traditioner, omend et uendørs.

Udgangspunktet for en løsning tegnede sig dog efterhånden. Det var nødvendigt at tage konsekvensen af, at skolen gennem de stadige udvidelser havde flyttet sit virkelige tyngdepunkt ud i parken. Den skulle derfor nu være kompleksets store fællesrum. Det lod sig ikke gøre at bygge videre på mindelserne om en bondegård. Skolen var i realiteten snarere blevet en campus.

Da denne hoveddisposition havde taget form, gjaldt det om at disponere det samlede projekt sådan, at skolens drift blev mindst muligt forstyrret af nedrivninger og byggere. Først skulle der skaffes erstatning for elevværelserne i hovedbygningen. Det skete med Sydgård, Blågård og Vestgård, der blev lagt sådan, at de kunne slutte parkrummet af mod vest.

Østgården og Studiegården kom til, og nu kunne man tage fat på kernen. En ny forstanderbolig blev opført ude i haven og den gamle, der stak fra hovedbygningen ud mod vest, blev fjernet, så der blev plads til at rejse spisesal og køkken umiddelbart vest for den gamle hovedbygning. (Større var gårdspladsen altså ikke, end at hovedbygningen kunne ligge øst for den nye spisesal). Så blev hovedbygning og gymnastiksal ryddet. Kontorfløj, fløjen med Avisstue og tårn kunne bygges.

Man har kaldt spisesalen for en vikingehal. Gerne for mig, men sådanne forestillinger har nu ikke været fremme i bevidstheden under projekteringen. Den opgave, vi skulle løse, var at lave et spiserum, der ikke behøvede at virke øde, når der sad f.eks. 80 mennesker i det, og som skulle kunne rumme 400-500. Derfor er den treskibet.

Tårnsalen skulle være et rum til at tale, synge, spille musik eller måske arbejde med drama i. Derfor er det indadvendt med højt til loftet og uden distraherende udblik til verden udenfor.

Møller-Jensen og jeg havde ikke ambitioner om at sætte et stærkt personligt præg på skolen. Vi ville hellere finde frem til enkle og stilfærdige løsninger på dens behov og arbejdede ud fra den overbevisning, at man som bruger føler sig friere, når de bygningsmæssige rammer virker

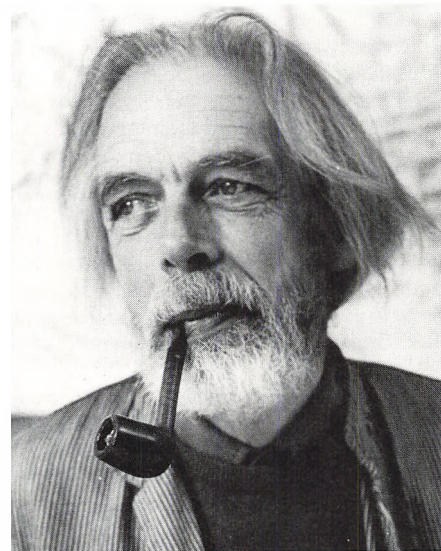
Det var havearkitekten, professor C.Th.Sørensen, der fik til opgave at tynde ud i havens træer, så de rigtige blev tilbage. Han udformede beplantningen mellem grupperne mod vest, planlagde ankomstgården og alleen langs Maltvejen.

Plænen, Askov Højskole, december 1992.

Ja, så havde skolen fået sin ny - og nu snart gamle - skikkelse, med huse så forskellige, som de mennesker, der befolker dem. Hvad der senere er kommet til, såsom nybygningen af Gule Hus og flere grupper med værelser og lærerboliger, er en videreførelse af den fornyelsesproces som et så levende sted ikke kan undvære.

Tyge Arnfred.

Tyge Arnfred, født 1919 (i Møllehuset). Har som arkitekt i eget navn eller sammen med prof. Viggo Møller-Jensen, og senere som partner i Fællestegnestuen, projekteret bl.a. kirker, ombygninger og nybygninger af højskoler (Rødning, Askov, Herning, Skælskør m.fl.), kursusejendomme, børneinstitutioner, folkeskoler og - ikke mindst - almennyttigt boligbyggeri (Albertslund Syd, Farum midtpunkt, Solbjerghave på Frederiksberg m.v.). Fra 1980- 89 professor ved Kunstakademiets Arkitektskole.

Året der gik - en vinter- og sommerskole husket i glimt

af Anders Pertou

Vinterskolen 1991-92

November og december 1991.

Den første november 1991 ankom cirka 110 elever til Askov. Nogle for at følge højskolekurserne journalistik og forfatterværksted på henholdsvis 7 og 6 uger. Andre for at starte på 6 måneders vinterskole med nyvalg af fag ved de nye elevers ankomst d. 7. januar 1992. Blandt vinterskoleeleverne kom også en halv snes østeuropæiske studerende - fortrinsvis fra de baltiske lande.

Alle er meget spændte og forventningsfulde i den situation. De fleste elever skal for første gang stifte nærmere bekendtskab med Askov - måske med højskoleverdenen overhovedet. Og for nogles vedkommende er det endda et første møde med Danmark og danskere. Så selvom man som elev på forhånd har kunnet sætte sig ind i det store fagudbud ved at læse skolens brochure og selvom man deri også har kunnet læse om livet på skolen, vil der naturligt altid være en masse spørgsmål, der presser sig på.

Og så er det altid spændende, hvem det er, man nu skal tilbringe de næste mange uger sammen med. En spænding, der deles af lærerne og skolens personale, der hvert år glæder sig til mødet med de nye elever, hvor vi får sat ansigter på elevlistens mange navne. Og det er meget forskellige mennesker, der kommer her. Det giver større udfordringer for alle - i og uden for undervisningen og betyder at ingen elevhold ligner hinanden.

Ved hver skoles begyndelse forsøger vi at hjælpe alle så godt i gang som muligt. Her spiller husværten selvfølgelig en vigtig rolle. Men der er også en anden vigtig faktor: næppe er eleverne kommet inden for døren, før der bliver hældt godt med kaffe på! Således også i november 1991.

Efter Hans Henningsens gode velkomsttale - mere kaffe! Og så - traditionen tro - en præsentation af alle ansatte. Noget eleverne er glade for, men man kan godt føle sig lidt udsat, når ens navn bliver nævnt og 110 hoveder vender sig mod en, for at „se giraffen“.

Som allerede antydnet afveksledes de første dages mange orienteringer om livet på skolen, fagvalg, praktiske forhold o.s.v. med hyggelige arrangementer af forskellig art: orienteringsløb, vandreture, dramatisk leg, lærerlæsning og filmaften. Efterhånden blev de mange spørgsmål, eleverne mødte op med, besvaret - samtidig med at vi kom til at lære hinanden at kende. Det var nogle gode, men hektiske dage for både elever og lærere, så det var rart efter fagvalgene at komme ind i en mere daglig arbejdsrytme. Selvom den selvfølgelig også snart skulle vise sig at blive travl!

Vi havde mange fællesarrangementer i de to måneder før juleferien. Af de faste programpunkter, der strakte sig hele vinteren igennem, kan nævnes morgensang, formiddagsforedrag, musikgennemgang, søndagsfilm, fællessang og folkedans.

Af kondimæssige årsager var jeg nok selv mindre flittig til at deltage i sidstnævnte. Folkedans er mægtig skæg, men er man først blevet tung, træt og tredive, får dovenskaben for let overtaget og man undgår det, man egentlig havde bedst af. Heldigvis var det problem ikke udbredt blandt eleverne, der uge efter uge svedte sig gennem aftener

med heftige hopsatrin, pulserende polkaer og andre livstruende former for „feudal-tramp“.

Vi var på ekskursioner til Ribe, Skibelund Krat, Odense, Sønderkov Slot og Sydslesvig, hvor vi i Flensborg bl.a. besøgte bymuseet, det danske plejehjem og Flensborg Avis.

Disse ture har ud over det kulturelle indhold også en anden vigtig pædagogisk funktion, idet vi på tværs af daglige skel - hus- og holdinddelinger - får nogle fællesoplevelser uden for „hjemmets fire vægge“.

Derhjemme havde vi underholdende lørdagsklem med lærerlæsninger, Schumannduoen, quizaften og en huskonkurrence, hvor gårdene dystede på kampråb og forskellige dramatiseringer af „Skorstensfejeren gik en tur“.

Sidst i december afholdt koret og sammenspilgruppen julekoncert, samme aften opførte dramaholdet deres parodier på den sødladne juletrivallitteratur, "Jennys store plan" og „Det banker!“, og hvis jeg ikke husker helt galt afsluttedes aftenen med folkedans ! Men denne gang kunne jeg have samvittigheden i orden - uden at risikere helbredet, idet min beskedne medvirken bestod i et umb-umba-akkompagnement på flyglet.

Flere kulturpersonligheder besøgte skolen med foredrag. Filminstruktøren Morten Arnfred fortalte om dansk film i dag og sin egen „Der er et yndigt land“. Hans kollega Christian Braad Thomsen om sin debatfilm „Den man elsker“, der blandt andet stiller spørgsmålet: hvor går grænsen mellem naturlige kærlige berøringer mellem forældre og barn - og incest. En film og et foredrag, der både gav anledning til en heftig - og lang diskussion og også gav deltagerne på journalistkurset

noget at skrive om. Mogens Krustrup holdt foredrag om islamisk arkitektur og den daværende formand for socialdemokratiet, Sven Auken fortalte bl.a. om sit forhold til pressen.

Desuden havde vi besøg af en gruppe fra Estonian Education Center - en af de mange kontakter skolen har knyttet i Balticum de senere år og værten for vores studierejse. Dette besøg resulterede bl.a. i en festlig „estisk aften“ med sange, folkedans (der var den igen!) og kaffe (og der var den så også igen!).

Samspillet mellem journalistkursus, forfatterkursus og vinterskolen forløb fint og i gensidig inspiration. Journalisternes vægavis blev læst og diskuteret, deres videoer set og vurderet og der var stuvende fuldt i Fengers hus, da forfatterholdet havde oplæsningsaften. Jeg lærte selv nogle af journalisteleverne at kende i undervisningsmæssig sammenhæng, da jeg i nogle hektiske døgn var tekniker ved skolens videoediteringsudstyr. Det var derfor vemodigt, da tiden nærmede sig for deres afrejse, men heldigvis bestemte mange sig for at fortsætte på vinterskolen fra januar 1992.

Januar-april 1992.

Efter nytår havde vi et par dage, der nok var præget af gensynsglæde, men måske især af en utålmodig venten på „de nyes“ ankomst d. 7. januar. De kom, de blev introduceret til skolen. Og denne gang med hjælp fra „de gamle“. Skolen var nu igen oppe på et antal omkring de 110. De første dage taltes der blandt eleverne, som så mange gange før, en del om en inddeling i „nye“ og „gamle“. Har „de gamle“ en væsentlig fordel frem for „de nye“ i og med de kender stedet og hinanden, medens „en ny“ står lige så famlende over for det hele, som

„de gamle“ gjorde den første november? Kommer „de nye“ nu og ødelægger Morten Korch-hyggen? Har „de gamle“ allerede skabt rammerne for livet på skolen, så „de nye“ ikke får mulighed for at sætte deres særpræg? O.s.v. Bekymringerne hos eleverne i denne sammenhæng er forståelige. Og selvom vi forsøgte at berolige med vores erfaringer om, at med den rigtige introduktion skal det nok gå, så er det naturligt, at de ville have lov til at gøre den erfaring selv.

Mange november-elever havde da også glædet sig til at få tilført „frisk blod“ og kom snart til at opleve det positive i at møde nye udfordringer, få ny inspiration. Og så var der måske enkelte, der øjnede nye muligheder for at finde en kæreste? For januar-eleverne var det en stor fordel, at alle valgte nye fag og at man valgte nye husformænd og derved fik et nyt fællesudvalg. På den måde blev mange eksisterende sammenhænge nedbrudt, så nye kunne opstå, hvori de var med fra begyndelsen. Der gik da heller ikke langt tid, før man havde glemt, hvem der var startet på skolen hvornår.

Førsti februar blev flokken forøget med 4 nye forårsskoleelever og cirka 20 journalistkursusdeltagere, der hurtigt faldt godt til i helheden.

Også foråret var tætpakket med fællesarrangementer. Det vil føre for vidt at nævne alle, men jeg kan plukke lidt fra hukommelsen. Temature til Koldinghus, Møgeltønder, Noldemuseet, vadehavet og til Århus Teater, hvor vi så Havels „Sanering“.

En international dag, hvor eleverne på holdet „dansk for udlændinge“ fortalte om deres eget land og egen kultur - og vel at mærke på dansk!

Klemlørdagene var meget varierede: bl.a. den efterhånden traditionelle husunderholdning, spilaftener, lærerlæsninger, en guitarkoncert og et flot square dance-arrangement med orkester og en professionel „caller“. (Jeg var med - uden at besvime!)

Vinteren igennem delte vi disse klemaftener imellem os. Nogle stod lærerne helt selv for. Andre blev lavet sammen med eleverne, der var meget engagerede. Et lignende engagement resulterede i en café i Fengers hus, „Café Flora“, der var ramme om bad taste party, amatør-aften, horroraften m.m.

Også kor og orkestret fik meget ud af vinteren og kunne holde afsluttende koncert med bravur.

En fredag først i april var vi nogle stykker, fortrinsvis fra dramaholdet, der inviterede til midnattssoiree i Askov Hus. Det blev en fæl gysernat, de indbudte nok sent glemmer!!

Flere elever holdt foredrag om så forskellige emner som ædelstene, afrikarejse, russisk rock, rollespil o.a..

Udefra kom bl.a. P.C. Matthiesen: „Befolkningsudviklingen og samfundet“, Ebbe Reich: „Danmarkshistorie“, Karl Thune: „Individets eksistentielle krise“ og Johs H. Christensen: „Stig Strömholms historiske romaner“. Medens elevernes fagvalg for en stor dels vedkommende var bestemt ud fra forhåndsinteresser, bød ovennævnte emner sammen med formiddagens foredragsrækker ofte på nye uventede udfordringer. Det er jo altid godt pludselig at få noget at vide, man ikke anede, man savnede!

Det samme skete i forårets to temauger. Den første lå i uge 8 og sluttede med samba og lambada dans ved karnevalsfesten. Det overordnede emne var „Det ny Europa“ med foredrag af Leo Tandrup: „Kærlighed og tro i vesterlandet“, Bent Jensen: „Det ny Europa - et nyt og helt Europa“, Hans Henningsen: „Kultur og politik“ og med en unionsdebat mellem Kjeld Rahbæk Møller, Drude Dahlerup, Eva Kjer Hansen og Henrik Dam Kristensen. Desuden arbejdede vi i mange forskellige grupper. Nogle diskuterede ud fra det overordnede emne, andre arbejdede med tegning, masker, origami m.m.

Et festligt indslag i ugen var i øvrigt indvielsen af de nye toiletter i hovedbygningens kælder! Inden fællesudvalgsformanden, Søren, klippede snoren over, var der via Svend Åges walkie talkie direkte reportage fra Hans Henningsen, vor udsendte mand i det underjordiske. Der var taler og koret opførte en flot fest-kantate som hyldede til de nye lokaler, der på flere måder er et besøg værd.

På videoholdet havde vi travlt med at overholde deadlines for et par „Videoavisere“ ugen igennem. Et småstressende arbejde, der dog gav ganske gode resultater og på en måde var med til at kæde ugen sammen ved hjælp af reportagerne fra de forskellige grupper.

Den næste emneuge lå i uge 15, hvor en hel dag var afsat til en Esbjerg-Fanø-tur. Vi havde vejret med os og det var rart at få en god portion frisk luft midt i den ellers travle arbejdsuge. Eftermiddagene var fortrinsvis reserveret en forberedelse af studieturen til Estland med foredrag af bl.a. Hans Henningsen. Men det blev også til møder med filminstruktøren Morten Henriksen og TV-manden Niels Højlund. Om formiddagene arbejdede man inden for grupper som drømmetydning, origami, Estland, tegning, filosofi, forfatterværksted og scenografi. Sidstnævnte lavede de fysiske rammer for dramaholdets opsætning, "Camp

Denmark - the Kitch Collection", der markerede ugens afslutning og samtidig var vinterens sidste klemarrangement før dage med rengøring, påskeferien og rejsen til Estland.

For andet år i træk gik studieturen til Estland. Vi kørte i bus til Frederikshavn, hvorfra vi sejlede til Göteborg og så gik turen med bus til Stockholm, hvor vi havde en halv dag med sight-seeing. Jeg var med i en lille gruppe, der tilfældigt dumpede ind i en koncert med „frokost-jazz“. En behagelig overraskelse!

Om aftenen afgang med Estline-færgen og derefter en smuk sejltur gennem skærgården om natten og morgenen. I Tallinn blev vi indkvarteret i gode, men kolde lejligheder i en ikke ligefrem charmerende russisk satellitby. Men det var jo heller ikke der, vi skulle tilbringe de fleste vågne timer. Vi var på flere ture i landet, i Rapla-regionen, på øen Saaremaa, i Lahemaa National Park og på en russisk flybase. Vi havde guides med i busserne og mødte overalt masser af gæstfrie mennesker, der brugte tid og kræfter på at fortælle om deres liv, land og håb for fremtiden.

Jeg har slet ikke tal på, hvor mange Estonian Education Centre havde sat i sving for at tage sig af os, men det var imponerende. Desværre er der ikke plads til her at gå i yderligere detaljer med rejsen, men det var ikke uden grund, vi kom trætte og glade hjem - rige på masser af indtryk og oplevelser.

Efter en dags evaluering af rejsen kom så det lidet morsomme tidspunkt, hvor man skulle sige farvel til folk, man havde været i daglig kontakt med i 6 og 4 måneder og som man var kommet lidt tættere ind på livet af på rejsen.

Vi forsøgte så at trøste os med et gensyn ved sommer- og efterårsmødet og med at flere ville fortsætte på sommerskolen, men det

er noget, man som lærer aldrig vænner sig til. Heller ikke selvom der var kaffe på kanden!

På vinter og sommerskolen 1992 havde Vagn Hansen orlov, men nogle af hans fag blev på vinterskolen varetaget af Anders Vægter Nielsen, hvis omfattende indsats vi alle satte meget stor pris på.

Sommerskolen 1992

Introduktionen for de 65 elever, der meldte sig på sommerskolen, lignede på mange måder vinterskolens og forløb lige så godt. Også sommerskolen var præget af stor aktivitet, selvom der ind imellem var hård konkurrence fra det ufatteligt gode vejr og selvom programmet for visse arrangementer måtte lægges om p.g.a. EM-feberen.

Ud over „de faste“ fællesarrangementer, som vi kender dem fra vinterskolen, folkedans, cafeaftener, sangaftener o.s.v., så var udendørsaktiviteter naturligt nok meget populære - såsom boldspil, motionsdag og grillaftener. Og der tændtes ofte bål - ikke kun til Sct. Hans. Grundlovsrådet kunne rykke udenfor og der kom mange fra egnen for at høre Niels Højlund tale om Danmark og unionen.

Flere temadage var ligeledes præget af trangen til at komme ud i det blå, så der gik ture til f.eks. Ribe, Blåvand (med overnatning), Brørup Marked, Dybbøl, Østsløvig og Mandø.

Klemprogrammet omfattede lærerlæsninger, huskonkurrence, husunderholdning og viseaftener og optræden fra det store internationale kursus „Danmark, danskere og dansk“, der i det hele taget blev modtaget som en inspirerende vitaminindsprøjtning. Der var jo mange sideløbende kortkurser og udlejning på sommerskolen, men de kom

aldrig til at gribe forstyrrende ind i skolearbejdet og livet på sommerskolen. Tværtimod.

Det veltilrettelagte sommermøde vil jeg ikke komme nærmere ind på, da det allerede er fyldigt omtalt andet steds i årsskriftet.

Men måske et par ord om den mærkelige og forvirrende fornemmelse, man kan have som lærer, når mange forskellige tidligere elever kommer på besøg. Først kan det være svært nøjagtigt at huske, hvem det nu var den og den gik på hold sammen med og det går ikke altid helt automatisk med at sætte ansigter på de navne, man modtager hilsener fra. Og så får man let opbygget en dårlig samvittighed i løbet af mødet, fordi der næsten altid vil være en eller to, man ikke når at få talt ordentligt med. Men det er jo et travlt arrangement! Så bær over med os!

Efterhånden nærmede sommerskolen sig sin afslutning. Koret og samspilsgruppen kunne give flotte prøver på, hvad de havde arbejdet med og dramaholdet opførte en forestilling, der på flere punkter var forskellig fra vinterens.

Vi lavede et stort udendørs totalteaterprojekt, en midnatsforestilling, der førte publikum til forskellige spøgelsesagtige optrin over hele området for til sidst at ende hos den hvide dame i Askov Hus - åstedet for frygtelige forbrydelser. Det hele forløb planmæssigt, selvom der netop de dage var et omslag i vejret! Faktisk smådryppede det lidt under forestillingen.

Et omslag i vejret og et omslag i hverdagen efter sommerskolens farvel til Askov.

A Moment of my Life.

Jeg sidder ganske stille på din bløde, mindefyldte seng og betragter dig, mens du med påtaget tyngde bevæger dig smilende rundt i det lille, ikke eksisterende rum. Betragter dig som et dyr må betragte et menneske; ser dette enorme stykke virkelighed foran mig, så forskellig fra mig, betagende men skræmmende.

Men ulig et dyr bliver jeg siddende, med oceaner af angst og glæde bølgende rundt i mit indre, Jeg flygter ikke, jeg nærmer mig ikke, bliver bare, lammet, siddende, i samme ubevægelige stilling, mens magtesløshed og krav om handling hober sig op bag mine fastlåste øjne.

Sekunderne flygter fra min krop i takt med mit hurtige, næsten desperate åndedræt. Og jeg sidder stadig på samme stille måde og ser hvordan du, urfatteligt smukt, men samtidigt grimmere end nogen sætning er istand til at rumme (eller nogen forstand måske?), trækker dit proklamerende slør af kommende sorg, ventende lykke, sikker nedbrydelse, rundt i det ikke eksisterende rum.

Uden nogen fornemmelse af min virkeligheds forbrug af tid, brydes øjeblikkets alt-afslørende univers, af usikre tårers medlidende berøring af mine kinders hud, stadig i samme stilling forstår jeg betydningen af tårernes uigenkaldelige budskab.

Jeg sidder stille på din bløde, mindefyldte seng; og du kommer hen imod mig, sætter dig medfølede på skødet af mig, gir mig et alt-rummende knus og spørger med din tågedannende stemme: Hvad er der dog i vejen; og mens jeg langsomt bevæger mit hoved mod dit

bryst, svarer jeg med den forsvundne fornufts stemme:

Det er ikke nemt at leve,

Det er ikke nemt at leve når skæbnen har indtaget ens bevidsthed,

Det er ikke nemt at leve med en blind sjæl.

Der er noget man ikke vil og der er noget man ikke kan,
at være fortabt må være;
at hverken ville eller kunne bevæge sin virkelighed.

I

mit

baghoved

runger

den,

nu,

næsten

usynlige

sætning:

It's just a moment of my life...

De dummes dans.

Jeg danser med spændte muskler,
jeg danser med mange trin,

jeg danser, jeg danser,
de tunge tankers dans,

jeg danser, jeg danser,
de nøgne nætters dans,

jeg danser med gråd på kinden.
jeg danser rundt med vinden

jeg danser, danser gennem sorgens have,
jeg danser, danser gennem følelsers inderste nerve,

jeg danser, danser på vej til min grav,
jeg danser, danser bort fra alt,

jeg danser,
jeg danser,

jeg danser,
den ypperste dans.

„Bjerget“ i Askov

Af Steffen M. Søndergaard

Redegørelsen for „Bjerget“ kan passende begynde med Forsøgsmøllen i Askov.

Den blev oprettet af fysikeren, Poul la Cour, der var lærer på Askov Højskole fra 1878 til sin død i 1908, men først og fremmest er kendt som videnskabsmand og opfinder.

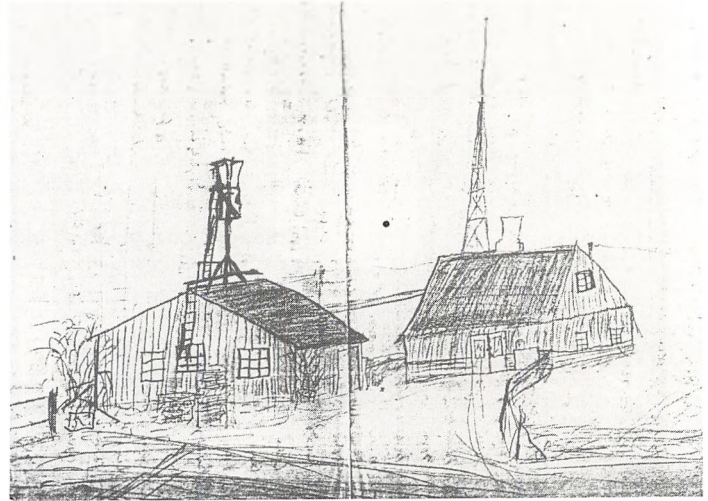
Forsøgsmøllen og det heraf udsprungne Dansk Vindelektricitetsselskab virkede for elektrificering af landdistrikterne, og man kan således sige, at Poul la Cour var folkeoplyser i bredeste betydning.

Forsøgsmøllen blev oprettet i 1891 og placeret syd for la Cours egen bolig, „Askovhus“ fra 1880. Allerede i 1897 blev de oprindelige, beskedne træbygninger suppleret med et bygningskompleks, der var projekteret af arkitekten, P.V. Jensen-Klint, der også har tegnet bl.a. Grundtvigskirken.

Efter la Cours død i 1908 blev højskolelærer J.Th. Arnfred forsøgsmøllens leder. Han byggede i 1914-15 med Jep Fink som arkitekt et hus vest for „Askovhus“ og kaldte huset for „Møllehuset“.

Vest for „Møllehuset“ lå møllebygger Christensens savmølle, der sammen med endnu en bygning på grunden var blevet brandforsikret i 1900 - og derfor sandsynligvis var opført umiddelbart inden da - og i 1912 forsikredes et værksted og en lagerbygning.

Møllebyggerens ejendom blev i 1919 erhvervet af Arnfred med henblik på fortsættelse af mølleforsøgene her. Savmøllen blev herefter ombygget til udkigstårn, og i stedet blev der opført to nye møller, savmøst med en vindmåler, der kunne forskydes i højden og bringes i niveau med mølleleakserne. Den ene af de to møller, en klapsejler, var

Den eneste, kendte gengivelse af bygningerne inden Bukdahls ombygning er denne - tegnet af Arnfred's ældste søn, Niels Henrik Arnfred i 1928.

utilstrækkeligt funderet og væltede i en storm. Den anden, en vindrose, blev omkring 1930 afløst af en klapsejler, der havde forbindelse til Askov Vandværk og derfor blev kaldt „Vandmøllen“.

I den førnævnte lagerbygning, en træbygning med paptag, blev der indrettet bolig på loftet for nogle af Arnfreds børn. I 1928 blev Arnfred forstander for Askov Højskole og flyttede med sin familie ned i skolens hovedbygning, hvorefter der blev indrettet en lille bolig i lagerbygningens sydlige del.

I 1930 købte forfatteren Jørgen Bukdahl og hans norske hustru Magnhild lagerbygningen, indrettet den til bolig og døbte stedet - der ligger en smule højere end omgivelserne - „Bjerget“. Bukdahl udvidede i denne forbindelse huset med en tilbygning på østsiden samt med den

Jørgen og Magnhild Bukdahl med katten Jeppe på "Bjerget" i begyndelsen af 1930'erne. I baggrunden ses la Cours forsøgsmølle.

østvendte kvist, der rummer trappeforbindelsen til tagetagen. Efter denne vellykkede udvidelse fremtrådte huset som et udtryk for begrebet arkitektur uden arkitekter. Senere udvidelsesbehov resulterede i bygningsmæssige knopskydninger, der i nogen grad slørede denne fremtræden - især den alt for dominerende tagkvist på husets vestside.

Udvidelsesbehovene skyldes dels, at familien Bukdahl efterhånden blev forøget med sønnen, Jørgen K. og datteren, Else Marie - dels at Bukdahls bibliotek hele tiden blev forøget. Ældre fotografier viser således, hvordan reolerne i den store stue først dækkede væggene op til vinduerne, og siden erobrede resten af vægpladsen. I kvisten med

trappen blev endog det store vindues nederste del blændet og dækket med reoler, og bogbestanden nåede til sidst op i nærheden af 12.000 bind.

Også selve „Bjergtet“ blev større i tidens løb, idet Arnfred ved Bukdahls 50-års fødselsdag i 1946 fordoblede dets areal ved at forære ham den øst herfor liggende grund. På „Bjergtet“ blev næsten hele Bukdahls store forfatterskab til, og her etableredes et knudepunkt for hans utallige kulturelle kontakter i Danmark, Norge og Sverige.

Jørgen Bukdahl døde i 1982, og efter Magnhild Bukdahls død i 1988 stod huset ubenyttet hen.

Som følge af den Bukdahlske økonomis begrænsede muligheder var ombygningen i 1930-31 gennemført billigst muligt og kun nødtørfigt vedligeholdt siden da. Huset fremtrådte derfor i et dybt, men malerisk forfald, og det var en udbredt antagelse blandt de omkringboende, at de utallige bogreoler efterhånden udgjorde den egentlige, bærende konstruktion, da man efter udseendet at dømme ikke kunne fæste lid til de træbeklædte ydervægges bæreevne.

Familiens ønske om at bevare huset syntes på denne baggrund udsigtsløst, og „Bjergtet“ blev averteret til salg. Der viste sig da også lokalt at være interesse for at spekulere i en mere intensiv udnyttelse af den store grund, der er en af Askovs bedst beliggende - og en sådan udnyttelse ville naturligvis indebære, at det gamle hus måtte falde. På baggrund af disse dystre udsigter besluttede Inger Marie og jeg os til at købe „Bjergtet“, og vi har siden overtagelsen i foråret 1989 gennemført en nødvendig og gennemgribende istandsættelse.

Efter at have fået rede på bygningshistorien besluttede vi os for at fjerne de senere tilkomne knopskydninger og genskabe den hovedform, som huset havde fået ved Bukdahls ombygning i 1930-31.

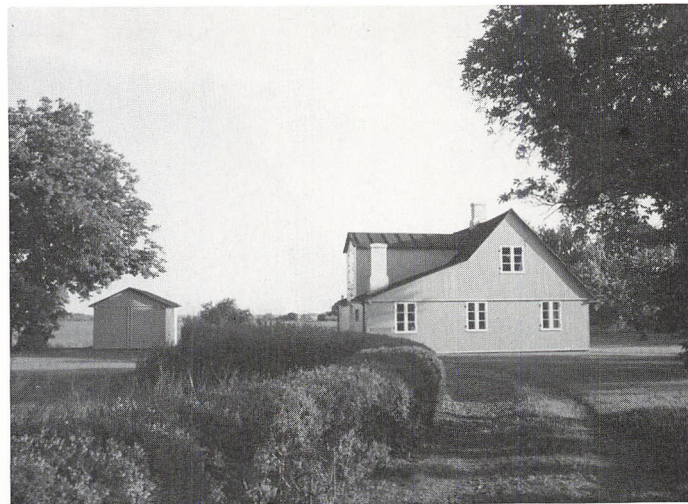

Foto efter restaureringen, 1992.

Efter fjernelse af kæmpekivsten mod vest blev hele tagkonstruktionen forstærket og imprægneret mod borebiller. Defekte partier af underlaget for tagpaptaget blev fornyet inden oplægning af vandfast krydsfinér, hvorpå ny tagpaptækning blev udført.

Den udvendige beklædning måtte fornyes totalt, lige som det meste af ydervæggens træskelet, der viste sig enten at være råddent eller fortæret af borebiller. At huset var blevet stående, skyldtes udelukkende en muret halvstensvæg inde bag reolerne!

I stuen mod nord fandt vi - under fem lag gulvtæppe, aviser fra 1931 og et lag tagpap - lagerbygningens oprindelige, stenpikkede gulv, der var blevet jævnet med et lag cementvælling. De øvrige gulve var af træ, men stærkt angrebne af borebiller og råd. Det var derfor nødvendigt

at forny hele gulvkonstruktionen, og der er lagt nye bræddegulve overalt. Selv om den generelle tilstand nødvendigvis omfattede fornyelse af især husets ydre skal, har vi iøvrigt lagt vægt på i videst mulige omfang at istandsætte og reparere med henblik på at fastholde husets autencitet.

Bræddeloft og vægge, trappe, fast inventar, døre og (næsten alle) vinduer er derfor bevaret og istandsat.

Mange har givet udtryk for glæde over, at det er lykkedes at bevare huset, og foreningen Bedre Bymiljø har tildelt det sin bevaringspris for 1991.

Men tilbage til bygningerne ved Møllen: Syd for Jensen-Klints forsøgsmølle tegnede Ivar Bentsen senere en bolig for møllebestyreren (Møllevej 23) og nord for Askovhus blev der opført en toetages træbygning til væve- og håndarbejdsundervisning.

Alle disse bygninger er udtryk for tekniske og kulturhistoriske initiativer med højskolen som udgangspunkt og inspirationskilde. Bygningerne er iøvrigt bevaringsværdige i sig selv og udgør sammen med „Møllehuset“ og områdets store, løvfældende træer en sammenhængende helhed, der er med til at give byen identitet og karakter.

Træhuset, „Askovhus“ og Møllen ejes af højskolen, der nu ønsker at sælge dem - åbenbart med det dobbelte formål dels at undgå fremtidig vedligeholdelse, dels at opnå en indtægt.

På et ejendomsmarked, der næsten er gået i stå, kan der dog næppe forventes nogen stor indtægt ved et salg, hvorimod det til gengæld kan forudses, at en ny ejer vil udnytte området maksimalt for at opnå den størst mulige fortjeneste.

Jeg har derfor skrevet til Askov Højskoles Styrelse og påpeget

disse forhold. Jeg har desuden foreslået, at de mest påtrængende istandsættelsesarbejder søges gennemført ved hjælp af et beskæftigelsesprojekt - under henvisning til at man på Vester Vedsted Ungdomshøjskole har reddet en dybt forfalden bygning på denne måde (et projekt, jeg selv har været impliceret i). Beskæftigelsesprojektet kunne eventuelt suppleres med et kursus for højskoleelever, og nogle af udgifterne til materialer m.v. ville der muligvis kunne opnås støtte til hos Statens Bygningsfredningsfond.

Endnu er der ikke kommet svar fra Styrelsen. Man kan derfor kun håbe på, at området ikke bliver solgt samlet til en eller anden byggerøver, men at de enkelte bygninger bliver erhvervet af folk, der har øje for deres kvaliteter og vil istandsætte dem på en kvalificeret måde.

Steffen M. Søndergaard. Elev på Askov Højskole 1968. Uddannet Kunstakademiets Arkitektskoles afdeling for bygningsrestaurering. Udgør siden 1977 Erik Einar Holms tegnesteues enmands sønderjyllandsafdeling, der har til huse på "Bjerget". Har forestået restaureringer i bl.a. Ribe, Sønderho, Tønder og Møgeltønder og af bl.a. Sønderskov slot og Endrupholm.

Vision

(Prosaskitse)

Mens jeg mekanisk ruller mig en ny cigaret, og de brune støvkorn med en fin prikkende lyd tumler ned på skrivemappens hvidgule klatpapir, forekommer det mig pludselig usandsynligt, at jeg stadig væk er vågen.

Og mens den fugtigvarme aftenluft, som trænger ind forbi mig gennem det åbne vindue, former røgskyerne så sælsomt og bærer dem fra den grønskærmede lampes omgivelser ind i det matsorte rim, er jeg klar over, at jeg allerede drømmer.

Så bliver det naturligvis straks helt galt; thi denne opfattelse giver fantasien vinger. Bag ved mig knager stoleryggen, så at det pludselig gyser hæftigt i alle nerver. Det forstyrrer mig på en ærgerlig måde i mine dybsindige studier over de bizarre røgskrifttegn, som flakker omkring mig, og som jeg allerede var fast besluttet på at udfinde en ledetråd af.

Men nu er det ad Pommern til med freden. Vild bevægelse i alle sanser. Febrilsk, nervøst, vanvittigt. Alle lyde bjæffer. Og under al denne forvirring stiger glemte ting op i sindet. Noget som engang har tegnet sig tydeligt for synet og som sælsomt fornyer indtrykket; endog med samme fornemmelse som den gang.

Hvor interesseret bemærker jeg ikke, at mit blik grådigt udvider sig, da det omfatter stedet i mørket! Hint sted ud fra hvilket lyse plastiske figurer fremhæver sig med større og større tydelighed. Hvordan blikket suger det til sig. Egentlig er det kun indbildning, men salig indbildning. Og blikket modtager stadig væk mere.

Nu er det der, helt tydeligt, ganske som dengang, billedet, tilfældets kunstværk. Dukkede ud af forglemmelsen, genskabt, formet, malet af fantasien. den fabelagtig talentfulde kunstner.

Ikke stort, nej, småt. Egentlig heller ikke nogen helhed, men dog fuldendt som dengang. Dog uendeligt henflydende i mørket til alle sider. Et alt. En verden. Lys skælver i synet og dyb stemning. Men ikke en lyd. Intet trænger ind i billedet af den leende larm rundt omkring det.

Vel ikke rundt omkring det nu, men dengang.

Allerede, hvor armen efter det spæde håndled, i et slags formcrescendo, er ved at blive til, flyder det hele ud. En sød gåde, drømmende og ubevægelig hviler pighånden. Kun der, hvor en lyseblå åre blødt snor sig hen over den mathvide hud, pulserer livet, banker lidenskabens langsomt og heftigt. Og samtidig med at pulssløget føler mit blik, bliver det hurtigere og hurtigere, mer og mere vildt, indtil det bliver til en bønfaldende skælven: hold op...

Men tungt og med grusom vellyst hviler mit blik på det som dengang. Hviler på hånden, i hvilken kampen med kærligheden, kærlighedens sejr, bævende pulserer...som den gang...som den gang...

Langsomt løser sig fra bunden af kalken en perle og svæver opad. Når den kommer ind i rubinens lysatmosfære, flammer den blodrød op og slukkes brat ved overfladen. Da vil, som forstyrret, alt forsvinde, hvor meget blikket så anstrenger sig for at opfriske de bløde konturer.

Nu er det forbi; opløst i mørket. Jeg trækker vejret dybt - dybt, for jeg bemærker, at jeg havde glemt dette ved denne sag. Som også dengang...

Som jeg trætt læner mig tilbage, giver det et sæt i mig af smerte. Men jeg ved det nu, lige så sikkert som dengang: Du elskede mig dog...Og det er derfor, jeg nu kan græde.

Thomas Mann, 1893.

„Thomas Mann fortæller“, 1962, forlaget Carit Andersen.

Askov Lærlinges bestyrelse

Fra venstre;

Marianne Poulsen, formand, Ulla Marianne Kamp, Bo Karlshøj Riis,

Uffe Tønning, Heidi Daugaard, Peter-Albert Heizelden, Bolette Mohr

Sillassen, Mette Qvistgaard, Geske Marie Skot-Hansen, Birthe Preuss.

Derudover;

Kirsten Vibeke Bomholdt, Kirsten Mikkelsen og Tanja Erendal.

Suppleanter;

Keld Udengaard

Simon Kristensen

Foto af Askov Lærlinges bestyrelse, december 1992

Formandens beretning 1992.

Af Marianne Poulsen, formand for Askov Lærlinge

Askov Lærlinges bestyrelse har i det forgangne år haft mange forskelligartede punkter på dagsordenen.

Af nye store opgaver har vi arbejdet med forslag til vedtægtsændringer og vi har for første gang udgivet et selvstændigt årsskrift. Herudover har vi som sædvanligt arbejdet med udgivelsen af AL-nyt, med planlægning og afholdelse af sommermøde, med elevorientering, med arbejdet i elevstøttefonden og med styrelsesarbejdet.

Endnu en ting der har krævet mange overvejelser er Askov Lærlinges administration. Først på året fik vi at vide at skolen p.g.a. besparelser havde valgt at skære ned på kontorpersonalet. Dette medførte selvfølgelig at visse funktioner skulle flyttes bort fra kontoret - bl.a. Askov Lærlinges administration.

Da Thormod i forbindelse med besparelser på kontoret også har fået mere arbejde meddelte han, at vi også skulle overveje hvordan kassererhvervet kunne flyttes til en anden person, - Thormod har i mange år været foreningens trofaste kasserer. Disse meddelelser gav selvfølgelig anledning til mange overvejelser, da kontinuitet i foreningens administration er meget vigtigt. Vi har haft flere løsningsmodeller på bordet og er af forskellige årsager endnu ikke nået frem til den endelige løsning. Vi er derfor dybt taknemlige over at Grethe Baisner - der i mange år har varetaget AL's administration på kontoret, og Thormod, begge har sagt ja til at tage et år mere for Askov Lærlinge.

En af bestyrelsens opgaver i det kommende år vil være at finde den helt rigtige løsning på hvordan AL's administration varetages bedst muligt.

I sidste års beretning lovede jeg at Askov Lærlinges bestyrelse ville gå igang med at revidere foreningens vedtægter. Vi gik igang og vi har brugt megen tid på at gennemgå og diskutere vedtægterne. Resultatet

- altså vores forslag til vedtægtsændringer lå færdigt i maj måned, og blev offentliggjort i AL-nyt nr.1 1992.

Årsskriftet som udkom først i april måned, har været et af de nye tiltag. Tidligere har AL's årsskrift været en del af Dansk Udsyn nr.1 som omtalt i sidste års beretning, var skolen og AL enige om at adskille de to blade.

Udover de artikler vi selv havde fået til årsskriftet „plukkede“ vi i den seneste årgang af Dansk Udsyn, vi fik derved et årsskrift med mere nyt fra og om skolen, samtidig med at vi fik de bedste artikler fra Dansk Udsyn, og kunne derved fastholde det niveau Dansk Udsyn har givet årsskrifter.

Vi synes selv at det blev et godt årsskrift, ikke at det ikke kan blive bedre - det kan ting jo altid. Vi modtager meget gerne både ris, ros, og gode ideer til årsskriftet.

Med hensyn til økonomien bag det ny årsskrift, er den nogenlunde som da årsskrift og Dansk Udsyn var sammen.

I årsskriftet 1991 fortalte jeg at ordningen med, at alle Dansk Udsyn's abonnenter automatisk er Askov Lærlinge-medlemmer ophører. Delingen skulle have fundet sted ved udsendelsen af Dansk Udsyn 1 1992, således at abonnenterne der skulle have mulighed for at melde sig ind i AL. Desværre er Dansk Udsyn nr.1 1992 aldrig udkommet, og derfor har DU abonnenterne ikke haft mulighed for at vælge medlemskab af AL. Askov Lærlinge vil derfor råde bod på dette ved udsendelsen af giroindbetalingskort i december 1992.

AL-nyt er i det forgangne år udkommet 2 gange, i december med AL-nyt 2-91, og i maj med AL-nyt 1-92. Vi vil stadig gerne opfordre folk til at komme med indlæg - ros og ris og gode ideer.

Sommermødet fandt sted som altid i den weekend der starter skolernes sommerferie - herom senere i en selvstændig beretning.

Elevorienteringen foregik i år for både vinter og sommerskole ved fællesorientering. Begge gange fandt orienteringen sted en lørdag over middag.

Selve indmeldelsen til foreningen skulle husværterne så forestå på et senere tidspunkt.

Antal indmeldt fra vort samlede medlemstal er nu 475. Det er en tilbagegang på 41. Af DU abonnenter er der 341.

Askov Højskole's Styrelse, hvori AL har 2 pladser, har i år beskæftiget sig med skolens økonomi, med besparelser og budgetter. Og på det seneste også med overvejelser i forbindelse med det forestående forstanderskifte. Hans Henningsen meddelte sidst på sommeren, at han ønsker at holde som forstander til maj 1993.

AL's bestyrelse har i årets løb holdt møde 5 gange, de fire gange på skolen og 1 gang i Nyborg i forbindelse med bestyrelsens årlige private udflugt. Årsagen til det ekstra møde var at AL's repræsentanter i højskolens styrelse ønskede at høre hvilke tanker foreningens bestyrelse havde i forbindelse med forstanderskiftet. Dette ville vi gerne før styrelsen skulle igang med nærmere drøftelse omkring emnet.

I AL's bestyrelse har der siden sidste års generalforsamling været et par udskiftninger. I juni måned meddelte Anders Lundbøl Rasmussen at han ikke ønskede at fortsætte i bestyrelsen, i hans sted trådte Tanja Erendal.

I efteråret har Ulf Bromose meddelt at han ikke synes at han har tid nok til arbejdet i Askov Lærlinge. Derfor ville han give sin plads til en anden. Bo Karlshøj Riis har overtaget Ulf's plads.

Kort før efterårsmødet meddelte Michael Halsskov Christensen at også han ønskede at trække sig fra bestyrelsen. I hans sted er trådt Birthe Preuss. Vi har altså fået brug for alle foreningens suppleanter.

Af de fra bestyrelsen som er på valg ønsker næstformand Johannes Nielsen, Signe Rørdam Thomsen og Lotte Engelbrecht Larsen ikke at genopstille.

Jeg vil gerne sige alle de udtrådte og afgående bestyrelsesmedlemmer tak for jeres arbejde for Askov Lærlinge

Til slut vil jeg sige til skolen, tak for det gode samarbejde og den gode vilje vi altid bliver mødt med.

En speciel tak til kontorpersonalet og det øvrige praktiske personale der trods ekstra arbejdsopgaver, altid er venlige og imødekommende, og altid har tid til et venligt ord, når vi enten ringer eller kommer på skolen.

Også tak til foreningens kasserer, revisorer og tak til bestyrelsesmedlemmer, tak for jeres arbejde i Askov Lærlinge.

Sommermødereferat 1992.

Af Johannes Hjort Nielsen,

AL-bestyrelsesmedlem, sommermødeudvalget

Weekenden nærmest Sct. Hans er helliget sommermødet. Igen i år var over 90 lærlinge mødt op for at gense skolen og hinanden. Sang og musik-aftenen fredag er efterhånden en tradition. Og jeg mener, det er en god tradition.

Lørdag formiddag gjorde daværende forstander på Grundtvigs højskole, Frederiksborg, Ole Jensen rede for Milan Kunderas og Vaclav Havels syn på livet. Foredraget var interessant og med megen dybde. Jeg vil ikke prøve på at referere det, men blot henvise til årsskriftet for Grundtvigs højskole, Frederiksborg 1991.

Over middag kunne man vælge mellem fire forskellige værksteder. Nogle af os dykkede længere med i foredraget sammen med Ole Jensen, nogle lavede origami, japansk papirfoldning, sammen med Rineke Hansen, nogle var på gåtur i omegnen under ledelse af Askov's historiekyndige præst Agner Frandsen, og andre spillede rundbold på plænen under Jørgen Buch's opsyn.

Sidst på eftermiddagen var der folkedans på plænen. Musikanterne hertil var i år mødt i stort tal. Sammen med det gode vejr lokkede det mange med i ringen.

Sommerskolen stod for aftenunderholdningen. De havde lavet en aktuell revy, der startede med bl.a. Uffe Elleman og Poul Schlüter siddende på hver sit wc om natten den 2.juni. De to ministre kom selvfølgelig med nogle barske kommentarer til unionsafstemningen.

Efter flere politikeres kommentarer fra toiletbrættet gik man over til et par lette parodier på undervisningen på højskolen. Det var en god og underholdende revy, og samtidig en god måde på hvilken sommerskolen viste, hvem de var, og hvad de kunne.

„Gentlemen of jazz“ spillede til ballet. I den første musikpause var der bål og sang. På grund af den tørre sommer havde svend Aage gjort ekstra meget for at brandsikre omgivelserne. Desuden havde en tro sommermødedeltager medbragt traktor og en gyllevogn fyldt med vand.

Da musikerne atter skulle have en pause udnyttede vi tiden med at danse lancier ledet af Hans Henningsen.

Efter ballet åbnede Café Fenger. Den lukkede søndag morgen. Kun fem timer før Gudstjenesten begyndte i Askov kirke. Søndag over middag indviede Thormod Christensen os i det syn på fremtiden han var kommet frem til efter at have læst forskellige forfatters fremtidsvisioner.

Ved kaffen derefter orienterede Hans Henningsen om nyt fra skolen, og mødet sluttede.

Sidst skal der lyde en stor tak fra sommermødeudvalget til alle, der hjalp med at gøre sommermødet til det, det blev. Der er dygtige folk på Askov højskole, og der er en god vilje! ——— Og det er her lige som andre steder det, der giver billet til dagen imorgen.

Beretning fra Askov Lærings Elevstøttefond 1992.

*Af Bo Karlshøj Riis,
AL-bestyrelsesmedlem, fondsudvalget*

Da formanden for Elevstøttefondens bestyrelse, Kirsten Bomholt er på et 4-måneders studieophold i Tyrkiet, er det undertegnede fra Askov Lærings fondsudvalg, som aflægger beretning.

Bestyrelsen for elevstøttefonden har i det forgangne år afholdt et bestyrelsesmøde, d. 6/11 1991, hvor man konstituerede sig med Kirsten Bomholt fra Askov Lærings som formand og højskolelærer Knud Peder Jensen som sekretær.

I bestyrelsen sidder endvidere borgmester fra Vejen kommune, P. Bent Jensen, og erhvervet som kasserer varetager af Askov Højskole.

Efter det første års erfaring med uddeling af legater er der i samråd med Askov Lærings udarbejdet et ansøgningsskema, som nu bliver udsendt med højskolens informationsmateriale. Med skemaet får elevstøttefonden de nødvendige oplysninger om bopæl, motiver for et højskoleophold, økonomiske forhold m.m., og der er givet mulighed for supplerende bemærkninger.

Muligheden for støtte fra elevstøttefonden er endvidere beskrevet i Askov Højskoles prospekt, der bruges til at præsentere højskolen.

Ansøgningerne behandles i den rækkefølge, de modtages, da ansøgerne helst i god tid inden højskoleopholdet bør kende deres økonomiske situation, mens de er på højskole. Elevstøttefondens formål er jo netop at give flere mulighed for et højskoleophold ved at hjælpe dem, for hvem økonomien er et problem.

Selv om ansøgningerne er blevet behandlet i den rækkefølge som de er modtaget, har der været midler til alle relevante ansøgere. Således er der udbetalt 6 legater på til sammen 10.000,- kr. i portioner á 500-1.000 kr. pr måneds højskoleophold.

De mange legater har været mulige, dels fordi der var midler tilovers fra sidste regnskabsår, men ikke mindst fordi medlemmer af Askov Lærlinge har været flinke til at indbetale ekstra i medlemskontingent og flinke til at lade deres nøglepenge gå til elevstøttefonden.

Tusind tak for denne hjælp.

Generalforsamling 1992.

*Af Uffe Tønning,
AL- bestyrelsesmedlem, sekretær.*

Der var afsatte ekstra tid til dette års generalforsamling i forbindelse med højskolens efterårsmøde. Bestyrelsens forslag til nye vedtægter var sat på dagsordenen, og det tog naturligvis nogen tid at klare paragrafferne.

Mødet samlede omkring 50 deltagere. Efter indledning med en sang blev Niels-Erik Jørgensen valgt til dirigent, som stemmetællere valgtes Jens Bang og Kirsten Milthers. Hverken formandens beretning eller Johannes Nielsens beretning fra sommermødet, der begge kan læses andetsteds i årsskrifter, affødte spørgsmål eller kommentarer. Beretningerne blev godkendt.

Derefter gennemgik Thormod Christensen det reviderede regnskab, der udviste et underskud på 102,14 kr. Egenkapitalen ved årets udgang var 14.140,30 kr. - deraf en registreret beholdning af træjer på 1.170 kr.

Medlemstallet på 816 fordelte sig med 475 AL-medlemmer og 341 fra Dansk Udsyn. Det er en tilbagegang på 56 medlemmer.

Regnskabet blev godkendt.

Derefter fortalte Hans Henningsen om skolearbejdet. På spørgsmål om Dansk Udsyn's fremtid svarede han, at en relancering under en anden form måske kan få oplaget op igen.

Marianne Poulsen oplyste, at foreningen har modtaget Askovgårdens årsskrift, som vi plejer, men at der i øvrigt ikke har været kontakt til settlementet i det forløbne år.

Askovkredsen i Århus har indstillet sin virksomhed, men har en sum penge tilovers, som man gerne vil give, hvis andre vil starte et lignende arbejde i Århus-området.

Bo Karlshøj Riis aflagde beretning fra elevstøttefonden. Den er ligeledes at finde i nærværende årsskrift.

Bestyrelsens forslag om uændret kontingent blev enstemmigt vedtaget.

Derefter drejede det sig om vedtægtsændringerne, der blev bekendtgjort i AL-nyt, maj 92. Der blev stillet tre ændringsforslag af sproglig karakter, som alle blev vedtaget. Det samlede forslag blev enstemmigt vedtaget.

Under valg til bestyrelsen blev der kun opstillet fem kandidater. Uffe Tønning og Kirsten Mikkelsen blev genvalgt, mens Peter-Albert Heizelden nyvalgtes. Som suppleanter valgtes Keld Udengaard og Simon Kristensen.

Også til revisorposterne blev der genvalg. Anna Luise Huggler som revisor og Niels-Erik Jørgensen som revisorsuppleant.

Under eventuelt blev der spurgt, hvilke overvejelser bestyrelsen havde gjort sig om forstanderskiftet. Det lagde op til en længere snak, og da tiden var fremskreden foreslog dirigenten at have generalforsamlingen. Bestyrelsen stillede sig til rådighed for en mere uformel snak om forstanderskifte senere på aftenen. Desværre kom der kun bestyrelsen selv til det aftalte mødetidspunkt.

Askov Lærlinge's regnskab 1/10 1991 - 30/9 1992

Resultatopgørelse:

Indtægt:	
475 medlemskontingenter	kr. 35.410,-
341 kontingenter Dansk Udsyn	" 8.184,-
Salg af trøjer	" 2.580,-
Renteindtægt	" 193,51
Overskud sommermøde 1991 og 1992	" 3.302,-
	kr. 49.669,51

Udgift:	
A-L Nyt	kr. 4.748,99
Årsskriftet	" 19.277,-
Kontorhold	" 361,-
Tryksager	" 2.223,53
Porto	" 12.526,75
Køb af trøjer	kr. 2.400,-
Reg. beh. af trøjer " 199,12	2.200,88
Rejseudgifter	" 5.970,-
Askovgården	" 1.500,-
Repræsentation	" 963,-
	kr. 49.711,65
Underskud	kr. 102,1

Aktiver:	
Kasse	kr. 0,-
Bank	" 9.423,31
Giro	" 244,99
Tilgodehavende Askov Højskole	" 3.302,-
Beholdning af trøjer	" 1.170,-
	kr. 14.140,30

Passiver:

Egenkapital

Saldo pr. 1/10 1991	kr. 14.242,30
Underskud	" 102,14
	kr. 14.140,30

Elevstøttefonden's regnskab 1/10 1991 - 30/9 1992

Indtægt:

Kassebeholdning ved årets begyndelse	kr. 5.066,12
Medlemsbidrag	kr. 2.086,-
Nøglepenge	" 2.011,-
Bankrenter	" 8,42
Obligationsrenter	" 5.100,-
Udtrukket obligationer	" 7.000,-
	kr. 16.205,42

Balance kr. 21.271,54

Udgift:

Udbetalte legater	kr. 10.125,-
Rejseudgifter	" 244,-
Kontorhold	" 97,25
Porto	" 131,75
Depotgebyr	" 104,62
	kr. 10.702,62

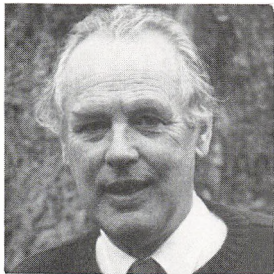
Kassebeholdning ved årets slutning " 10.568,92

Balance kr. 21.271,54

Status pr. 30/9 1992:

Obligationer	kr. 44.000,-
Bankkonto 631288	" 10.568,-
	kr. 54.568,-

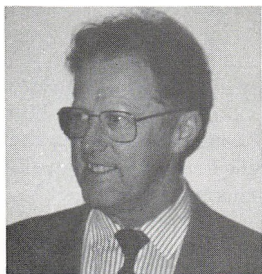
Præsentation af Askov Højskoles Styrelse

Formand,
Gunnar Thorlund Jepsen,
prof. i økonomi ved
Århus universitet.

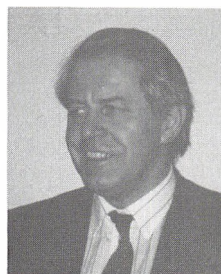
Næstformand,
Christian Kelm-Hansen,
tidl. forstander Esbjerg højskole,
tidl. mf soc.dem.

P. Bent Jensen,
borgmester i Vejen kommune.

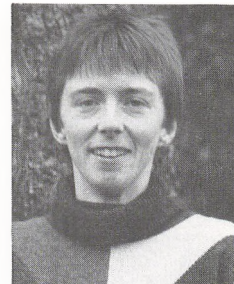

C.H. Dons Christensen,
amtsdirektør i Ribe amt.

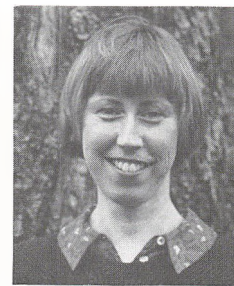

Karl Otto Meyer,
medlem af Landdagen i Kiel,
SSW, Sydslesvigske
Vælgerforening.

Askov Lærlinge's to medlemmer

Marianne Poulsen,
formand AL's bestyrelse

Ulla Marianne Kamp,
medlem af AL's bestyrelse.

DANSK UDSYN

Dansk Udsyn 1993.

Dansk Udsyn har fået ny redaktion bestående af Karen Holst, Hans Henningsen og Lars Bo Bojesen med H.C. Hansen som redaktionsekretær.

Vi tager afsked med den gamle hoved-redacteur gennem en menneskealder, Richard Andersen, med maner, idet det første nummer i 1993 er et festskrift i anledning af hans 80 års fødselsdag. Bjarne Nielsen Brovst skriver den personlige artikel om: „Fortælleren Richard Andersen“ og iøvrigt bliver nummeret historisk:

Karl otto Meyer: Om Sydslesvig.

Else-Marie Boyhus: Set fra køkkenet, historiske noter til tendenser i tiden.

Mads Lidegaard: Sten og folkesagn.

Bent Østergaard: Den fynske indvandring og de gudelige forsamlinger på Djursland.

Lorenz Rerup: Dansk nationalisme og dens udbredelse.

I andet nummer forsøger vi at leve op til den oprindelige idé med Dansk Udsyn, nemlig udsynet - i dette tilfælde udsynet til Europa: nationalisme og internationalisme, det nu højre i Tyskland, en analyse af situationen i Jugoslavien, en estisk novelle for første gang oversat til dansk, samt Hans Henningsen's tale ved efterårsmødet.

Men hvorfor remse op, hvad der kommer i tidsskriftet, når du kan bestille abonnement ved henvendelse til Askov Højskole på telf. 75 36 06 77. Det koster kr. 190,- for en årgang, men medlemmer af Askov Læringsforening får Dansk Udsyn for kr. 120,- det første år, hvorefter de går over til fuld pris.

MEDARBEJDERE VED ASKOV HØJSKOLE

RICHARD
ANDERSEN *Lærer*

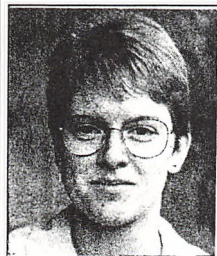
INGE
BJØRN *Lærer*

HANNE
BEBE *Børnehave-
leder*

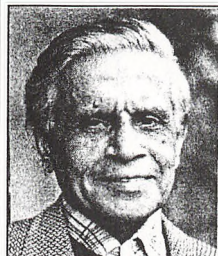
THORA
BENDSEN *Kokken*

ANNE
BERTHELSEN *Kokken*

LARS BO
BOJESEN *Lærer*

HIRALAL
BOSE *Lærer*

JØRGEN
BUCH *Lærer*

THORMOD
CHRISTENSEN *Forrøtn.-
fører*

ARNE
ØRUM *Altmuligmand*

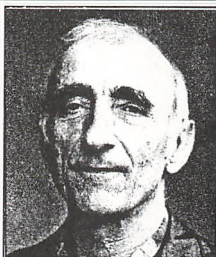
LAILA
CHRISTENSEN *Kontor*

KRISTIAN
LA COUR *lærer*

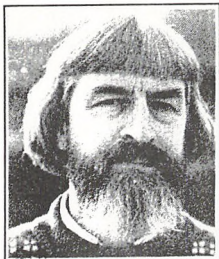
INGER MARIE
LA COUR *Lærer*

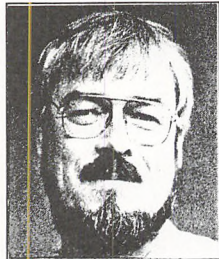
JEAN
DURAND *Lærer*

KAREN MARIE
GERMAN *økonoma*

AGNER
FRANDSEN *Lærer*

HANS CHRISTIAN
HANSEN *Lærer*

RINEKE
HANSEN *Lærer*

HANS
HENNINGSEN *Forst.*

ULLA
HENNINGSEN *Lærer*

INGER
HOLDT *Rengøring*

KAREN
HOLST *Lærer*

ANNE-BIRTHE
JARNUM *Lærer*

KNUD PEDER
JENSEN *Lærer*

SVEND AAGE
JENSEN *Pedel*

ULLA
JEPSEN *Kontor*

ULLA HAUGAARD
JEPPESEN *Lærer*

MARGIT
JØRGENSEN *Kokken*

KIRSTEN
KORUP *Bibliotekar*

KARL GUNNAR
MIKKELSEN *Lærer*

MARIE
NIELSEN *Oldfrue*

TOVE
KÜHNE *Rengøring*

JENNY
LINNET *Kokken*

TEDDY
PETERSEN *Lærer*

ANDERS
PERTOU *Lærer*

KENNETH
REIMER *Lærer*

HANNE
RYDAL *Lærer*

Askov Højskole's regnskab.

Resultatopgørelse for perioden 1.januar til 31 december 1991.

Resultat 1991

Indtægter:

Statstilskud	5.792.219
Skolepenge	4.071.738
Øvrige indtægter	3.254.401
	<u>13.055.358</u>

Udgifter:

Undervisning:	
Lærerløbninger	3.610.641
Andre	741.951
	<u>4.352.592</u>

Bygninger:	
Prioritetsrenter	1.787.044
Leje af lokaler	0
Vedligeholdelse	1.533.506
Varme, lys, rengøring	1.600.667
Andre	253.373
	<u>4.352.592</u>

Kostforplejning:	
Bespisning	2.536.391
Andre	424.827
	1.761.284

Administration:	
Kontor incl. løn	1.336.457
Andre	424.827
	<u>1.761.284</u>

Øvrige udgifter:	
Renter i øvrigt	197.289
Andre	9.385
	<u>206.674</u>

<u>Udgifter ialt</u>	14.416.008
----------------------	------------

<u>Resultat før afskrivninger</u>	- 1.360.650
-----------------------------------	-------------

Afskrivninger:	
Afskrivninger	0
Henlæggelser	61.156
	<u>61.156</u>

<u>Årets resultat</u>	<u>- 1.421.806</u>
-----------------------	--------------------

Balance pr. 31.dec. 1991.

Aktiver:

Omsætningsaktiver:

Likvide beholdninger	103.472
Værdipapirer	24.472
Debitor	1.075.925
Varelagre	136.544
	<u>1.367.413</u>

Anlægsaktiver:

Inventar/udstyr undervisning	199.389
Inventar kostafdeling	292.679
Ejendomme	44.320.900
	<u>44.812.968</u>

Aktiver ialt

46.180.381

Passiver:

Gæld:

Kortfristet gæld	4.400.389
Langfristet gæld	22.347.713
	<u>26.748.102</u>

Henlæggelser:

Olivia Holm-Møller's billeder	18.852
Udstyr, Møllen	2.213
Fengers Hus	39.750
Bibliotek	341
	<u>61.156</u>

Egenkapital:

Saldo pr. 1/1 1991	21.583.499
Kapitalbevægelser	-790.570
Årets resultat	-1.421.806
Egenkapital i alt	<u>19.371.123</u>

Passiver ialt

46.180.381

Elevliste

Sommerskolen 1992

Mohammed Saed Abdullah, Birkekrattet 1, st.4, 6705 Esbjerg
Margrethe Thormann Andersen, Kastanievej 12, 2840 Holte
Michael Andersen, Azalievej 3, 9640 Farsø
Barbara Bech, 9 Sommerset Square, London W 14, 8EE England
Romualdas Beinoras, Vilnius, 232000 Eidudeviciaus 42 A - 42, Litauen
Ieva Steponaviciute Beinoriene, Vilnius, 232040 Zirgo 1-2, Litauen
Charlotte Hein Christiansen, Overvejen 1 st. tv., 9220 Ålborg Ø
Jens Erik Christiansen, Sortedam Dossering 77 5.th., 2100 København K
Søren Dalgaard, Fjaltringbyvej 21, 7620 Lemvig
Heidi Eva Daugaard, Slangerupgade 16 st.tv., 2200 København Ø
Bettina Dyberg, Batorpvej 21, 2750 Ballerup
Hans J. Hansen, Engdraget 16, 7490 Aulum
Peter Hansen, Louisegade 14 st.th., 6440 Augustenborg
Petra S. E. Hansen, Oman Hoydalar 3, 188 Hoyvik, Færøerne
Elly Irene Hvarregaard, Astrupvej 741, 9800 Hjørring
Benny Peter Jacobsen, Fyrreparke 62, 1.tv., 5240 Odense NØ
Jesper Jensen, Linå Bygade 12, 8600 Silkeborg
Joann Jensen, Egeparken 158 4.th., 5240 Odense NØ
Marcin Jezulin, Wilcza 35/41 ml, 00 678 Warszawa, Polen
Thomas Bonefeld Jørgensen, Møensgade 4, 2 tv., 9000 Ålborg
Carl Kjeldgaard, Skovvejen 9, 4tv., 8000 Århus C
Morten Kjerulf, c/o Svejstrup, Fyrrevænget 7, 3630 Jægerspris
Taivo Koppel, 202 304 Vajangu, Lääne-Virumaa Estland
Simon Laust Kristensen, Virksundvej 90, 8831 Løgstrup
Niels Kruse, Bjærkesvej 28, 3600 Frederikssund
Beate Vibeke Lange, Veksøvej 5, 3th, 2700 Brønshøj
Palle Kastrup Larsen, Rønde Højskole, Skolevej 2, 8410 Rønde
Ginta Luksevica, Likimotives 44 - 7 Varaviksnes 04, Letland
Sherif Marangoz, Alsgade 52 F, 6400 Sønderborg

Akira Matsuganko, Cesar Sangbashi 204, 37-12 Yoyogi 4 S
Shibuya-ku, Tokyo-151 Japan
Marianne Krohn Modigh, Højgaardsstoften 44, 2630 Tåstrup
Karen Møller, Carl Bernhardsvej 3, 3.th, 1817 Frederiksberg C
Marie Møller, 35, Adelaide Road, Chichester, West Sussex, PO 19 4NF,
England

Birger Nielsen, Solsortevej 8, Assens, 9550 Mariager
Jan Nielsen, Overvejen 1 st.tv., 9220 Ålborg
Marianne Nielsen, Hybensvej 205, 7190 Billund
Oluf Robert Nielsen, Sdr. Boulevard 132 1, 5000 Odense C
Else Christence Pedersen, Snogebæksvej 43 v.16, 8210 Århus V
Mette Fiil Quist Pedersen, Svenstrupvang 6, 4622 Havdrup
Sonja Pries Pedersen, Olsbækhøj 29, 2670 Greve
Magnus Sunleif Petersen, Oman Hydalar 3, 188 Hoyvik, Thorshavn
Svetlana Rouzieva, Mariehøj 464, Niverød, 2990 Nivå
Olga I. Shaganova, S. Petersburg, Partigan German 24,40, Rusland
Christian Simonsen, Saltholmsgade 30,4., 8000 Århus
Laue Skøtt, Lindsnakkevej 11 A, 6200 Åbenrå
Egon Skadhauge Torp, Ringstedvej 68, 4690 Haslev
Inese Voika, Sliezu 33-45, 22600 Riga, Letland
Fritz Wedderkopp, Forsvarshjemmet, Trankær Mosevej 6, 8310
Tranebjerg
Susanne Blom Wedderkop, Forsvarshjemmet, Trankær Mosevej 6,
8310 Tranebjerg

Sten Weidich, Brannersvej 1 A vær.27, 2920 Charlottenlund
Christine Wenk, Oberdorfstrasse 57, 4125 Riehen IBS, Schweiz
Mohammed Hussein Yassin, Præstebakken 8,1 tv., 6700 Esbjerg

Vinterskolen 1992 - 1993

Louise Aggebo, Sonnerupvej 102,2.tv., 2700 Brønshøj
Andris Akers, P.K. 5, Kuldiga, 229500 Letland
Michael Alvang, Degnestavnen 5,3.th, 2400 København NV
Klaus Andersen, c/o K.M. Andersen, Rolighedsvej 8, 7700 Thisted
Christian Arnfast, Banegårdsplads 2, 8000 Århus C
Christian F. de Fine Bang, Jernbanegade 4 D st.tv., 4000 Nykøbing F.

Irene Benna, Kystvejen 6, 4400 Kalundborg
Peter Boesing, M.C. Holmsgade 31, 7900 Nykøbing Mors
Marina Bokalova, Jubilejni Prospekt 33/2-99 Chimki, Moskva 141400
Rusland
Flemming Braad, Pontoppidansgade 9, 9000 Randers
Søren Bramsted, Klokkerhøjen 7,1.th., 2400 København NV.
Karen Brink, Egedal 2 A, Hjøtrup, 6100 Haderslev
Asta Cekaita, Zygio 3-27, 2042 Vilnius, Litauen
Anders Bjørn Christensen, Arkonagade 20 st.tv., 1726 København V
Torben Christensen, Sjællandsgade 44,1., 7000 Fredericia
Ellen Dalsgaard, Sct. Paulsgade 7,4.th., 8000 Århus C.
Jens Elgaard, Vinterslevvej 2, 8370 Hadsten
Abdi Jama Elmi, Hadsundvej 141 v.4, 9000 Ålborg
Dorte Hoff Erichsen, Rosendalsgade 15,1., 2100 København Ø.
Jesper Fogh-Hansen, Dådryvej 29, 6000 Kolding
John Tønnes Frederiksen, Jens Dedekamsvej 1, 4500 Mandal, Norge
Marianne Frederiksen, Vejlbystoftens 290 A4, 8240 Riisskov
Runa Elisabeth Friis, Kildevej 8, 8000 Viborg
Marianna Gade, Danmarksgade 24,3.th., 7600 Struer
Anders Gantriis, Chr.Købkagade 15,st.th., 8000 Århus C.
Irena Gendrik, 226039 Riga, Letland
Jørgen Glare, Skovvejen 57 st., 8000 Århus C.
Abolfazle Golshahi, Sandcal Bakke 6 G 28, 7000 Fredericia
Carsten Gormose, Tage Hansens Gade 27,2.tv.,8000 Århus C.
Merete Groes, Mosevej 2, Vedum, 9560 Hadsund
Peter Gyllenberg, Ahornvej 26, 2970 Hørsholm
Anne Lise Vinther Hansen, Jyderupvej 111, 4450 Jyderup
Bente Hovmøller Hansen, Enevej 9, 7200 Grindsted
Hans Christian Hansen, Fåborggade 17 B,1.tv., 8000 Århus C.
Kirsten Steenbjerg Hansen, Havrebakken 22, 7100 Vejle
Søren Irming Hansen, Ringgade 182 A, 6400 Sønderborg
Thomas Erik Hansen, 308 South Prairie Ave, Arlington Heights IL 60005,
U.S.A.
Dora Hauschild, Gammelskovvej 17, Hyrup, 6534 Agerskov
Annette Søes Hejlsvig, Torupvej 2, 8350 Hundslund
Helene Garly Henriksen, Vilhelm Thomsen Allé 34,1., 2500 Valby

Finn de Claville Holm, Ahlmannsvej 10,3.tv.,8900 Randers
Marianne From Jacobsen, Fællesvej 18, 3600 Frederikssund
Maciej Jemandowich, ul. Matkowskiego 27/5, 70-304 Szczecin, Polen
Helle Bygholm Jensen, Hovedgaden 55, 7752 Snedsted
Michelle Pia D. Jensen, Terkelvej 19, 3660 Stenløse
Niels-Henrik Jensen, Låsbygade 108, 6000 Kolding
Jens Peter Jepsen, Østergade 32,1.tv., 6100 Haderslev
Gunnar Johansen, Am Campingplatz 1, 2390 Jaruplund
Helle Johansen, Højmarkstoftens 29, 8600 Silkeborg
Johanne Als Jonassen, Østerby Allé 23,1.tv., 2630 Tåstrup
Trine Juul, Vinkelhøjvej 4, Hostrupskov, 6200 Åbenrå
Anders Aastrup Jørgensen, Bolbrovej 28, 4700 Næstved
Christina Kabel, Amager 10, 7323 Give
Rene Klem, Frederikssundsvej 132, 2700 Brønshøj
Trine Trydeman Knudsen, Skovmålvej 26, 5320 Agedrup
Jens Keis Kristensen, Kagerup Park 29, Helsingø
Henrik Kristiansen, Hedetoften 57, 4700 Næstved
Rikke Heideman Krogh, Kirsebærhaven 87 A, 8520 Lystrup
Ole Eg Kruse, Solbakken 13, Nordenskov, 6800 Varde
Dorthe Bach Larsen, Brogårdsvænget 42, 6950 Ringkøbing
Hanne Bjørn Larsen, Falstersgade 13,2.th., 7000 Fredericia
Palle Kastrup Larsen, Livjærgergade 19 vær.515, 2100 København Ø
Sanne Nørgaard Larsen, Strandbygade 88,3.th., 6700 Esbjerg
Henrik Larsen, Boråsvej 36, 7100 Vejle
Jens H. Larsen, Broager 11, 6760 Ribe
Gitte Leander, Fredskovhellet 11, 1.tv., 3400 Hillerød
Niels Lorentzen, Hans Egedesvej 11, 7100 Vejle
Pia Loyau, 7 Avenue Posquet, 75007 Paris, Frankrig
Lise Lærkes, Arkaderne 120,2.C., 2700 Brønshøj
Thomas Meyer, Kirkeskov Allé 66, 3050 Humlebæk
Hanna Moesgaard, Asylgade 6, Kristrup, 8900 Randers
Majid Moslen, Nr. Voldgade 44 5., 7000 Fredericia
Asta Motiejunaite, Tuskulenu 50 - 11, 2051 Vilnius, Litauen
Børði Lis Møller, Middelgrundsvej 8 III tv., 2300 København S.
Ilze Nagla, Zala Iela 4 - 40, 226010 Riga, Letland.
Freddie Nakel, c/o Gitte Leander, Fredskovhellet 11, 3400 Hillerød

Lars Nejsig, Hølundvej 94, 9362 Gandrup
Jørgen Neumann, Østerled 4 B, Box 21, 8840 Rødkjærbro
Bodil Hede Nielsen, Eckersbergsgade 41 st.th., 8000 Århus
Charlotte Christina Nielsen, Slagkrogen 172, 5220 Odense SØ
Henrik Stærke Nielsen, Strandvejen 1, Gudme, 5500 Middelfart
Leif Friis Nielsen, Skovbrynet 18, 6650 Brørup
Lone Vanggaard Nielsen, Stærgårdsparken 74, 4550 Asnæs
Malene Rask Nielsen, Lodskovvej 23, 5963 Ferritslev
Lone Nyvang, Slugten 6 D, 9800 Hjørring
Yuko Ohsawa, 59 Asahigaoka Kanagawaku, Yokohama-shi, Japan
Charlotte Kornum Olsen, Havebovej 1, 3450 Allerød
Gitte Tage Olsen, Pilekæret 29, 2840 Holte
Kirsten Nørgaard Paasch, Rodebækvej 3, 6753 Agerbæk
Søren Pauli, Dalvangsvej 57 2.th., 2600 Glostrup
Kai Thårsbøl Petersen, c/o H. Pedersen, Nykøbingvej 49, Bjergby, 4440
Mørkøv

Laurits Petersen, Diernæsvej 16, 6100 Haderslev
Wieslaw Podlach, Adelgade 1, 5000 Odense C.
Yoraslava Poliukhovich, Taikos 173-9, 232017 Vilnius, Litauen
Gunhild Poulsen, Dalgårdsvej 321, 6600 Vejen
Thomas Qvortrup, Tapdrupvej 100, 8800 Viborg
Lars Rafn, Storegade 158 B, 6560 Sommersted
Lotte E. Damgaard Rasmussen, Randersvej 19 III vær. 3, 8200 Århus N.
Sophie Rokkjær, Randersvej 219, 8200 Århus N.
Svetlana Rouzieva, Mariehøj 442, 2990 Nivå
Indrek Saapar, Nooruse 7-216, ee2400 Tartu, Estland
Tiina Saar, Estland
Janni Salvesen, Vester Vase 5, 9280 Storvorde
Irma Ragnhild Schiønning, Poul Pagsgade 14 3.tv., 9000 Ålborg
Søren Gehlert Schmidt, Nygårdsvvej 11 2.th., 6700 Esbjerg
Christina Schou, Tranehaven 10 4.tv., 2450 København SV.
Nikolaj Bendahl Schultz, Sprotøften 36 III tv., 5800 Nyborg
Finn Schulz, Sdr. Boulevard 216 F, 5000 Odense C.
Bettina Slipsgaard
Erik Smed, Islandshøjparken 36, 2990 Nivå

Peter Stokholm, Skovvangsvej 184, 2.s.mf., 8200 Århus N.
Johannes A. D. Sveigaard, Jens Baggesensvej 80 Vær.19, 8210 Århus V.
Bente Thorne Sørensen, Tranevej 24, 7200 Grindsted
Bibi Normark Sørensen, Nordborggade 23 4 mf., 8000 Århus C.
Michael Reinicke Sørensen, Niels Kjeldsensvej 30, 7500 Holstebro
Niels Sørensen, Hobrovej 15 I, 9000 Ålborg
Pernille Balleby F. Sørensen, Vestervang 24, 6920 Videbæk
Hanne Taylor, Hindegade 9, 5.s., 1303 København K.
Jacob Teilmann, Ulmusvej 4, 8462 Harlev J.
Birger Fabricius Thomsen, Hylleholtvej 48, 4654 Fakse Ladeplads
Trine Ehlers Thorsen, Kornblomstens Kvarter 89, 7400 Herning
Anna Louise Thranæs, Webersgade 8, 2100 København
Ly Tiido, Koorti 16-35, Tallinn ee0010, Estland
Louise Tvede, Vingtoften 12, 2730 Herlev
Katrín Veiksaar, Paldiski Nrt., EE 0035 Tallinn, Estland
Klaus Voss, Larslejstræde 3 2. 1451 København K.
Thomas Warmdahl, Tage Hansensgade 1 3.tv., 8000 Århus C.
Said Ahmed Warsame, Hadsundvej 141 v. 7, 9000 Ålborg
Jens Kwang Weber, Alkjærhøj 1 Kld., Ringkøbing
Tina Willemann, Eghovedvej 10, 8340 Malling
Tommy Willemoes, Holmbladsvænge 3 st. tv., 2300 København S.
Christina Jessen Winge, Skovkrogen 8, 3700 Rønne
Brian Winther, Hedemarksgade 6, 9900 Frederikshavn
Sao Yim, Ålekistevej 172, lejl. 17, 2720 Vanløse

Billedliste

s.2. Tegning, Inger Marie la Cour, 1992.

s.5, 10, 12, 34, 47, 53, 63. Foto, Stefan Kirkeby, december 1992.

s.15. Foto, Birgitte Bendix Knudsen.

s.17, 19, 53. Foto, Mette Qvistgaard og Geske Marie Skot-Hansen,
januar 1993.

s.21. Billede, udlånt af Inge Bjørn.

s.22, 25. Foto, Geske Marie Skot-Hansen, 1992.

s.28, 29. Billeder udlånt af Karen Holst.

s.30,32. Foto, udlånt af Agner Frandsen.

s.34. Foto, Else Tholstrup.

s.42. Tegning, Niels Henrik Arnfred.

s.43, 44, 45. Foto, udlånt af Steffen Søndergaard.

s.54. Billede, udlånt af "Dansk Udsyn".

s.55, 56, 57. Foto, Agner Frandsen.

Danmarks Pædagogiske Bibliotek

450004873888